

PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
TOMASZ CHRÓSTNY

Warszawa, dn. 22 września 2020 r.

wersja jawna

DOZIK-2.611.1.2017.JS.MSN

Decyzja nr DOZIK-12/2020

I. Na podstawie art. 23b ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2020 r. poz. 1076 i 1086), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów **uznaje postanowienia wzorców umów stosowane przez Santander Bank Polska Spółkę Akcyjną (przed zmianą nazwy: Bank Zachodni WBK Spółka Akcyjna) z siedzibą w Warszawie o treści:**

A. „1. Bank ustala wysokość obowiązujących w Banku kursów kupna i sprzedaży dewiz w oparciu o kurs średni Banku. Stosowane przez Bank kursy walutowe publikowane są w Tabeli kursów Banku.

2. Kurs średni Banku (publikowany w Tabeli kursów Banku) ustalany jest w następujący sposób: jest to średni kurs walutowy dla poszczególnych walut na rynku międzybankowym, stanowiący średnią arytmetyczną z ofert kupna i ofert sprzedaży danej waluty, oferowanych przez profesjonalnych uczestników rynku walutowego, obliczany w oparciu o aktualny w chwili publikacji Tabeli kurs kupna oraz kurs sprzedaży, zgodnie z wzorem: $[\text{kurs kupna} + \text{kurs sprzedaży}] / 2$.

3. Kursy walutowe na rynku międzybankowym dla poszczególnych walut są prezentowane na stronie internetowej Reuters. Wartość kursu średniego Banku publikowanego w Tabeli, o której mowa w ust. 1, może odbiegać o nie więcej niż 1% od kursów prezentowanych na stronie internetowej Reuters. Jeśli z jakiegokolwiek przyczyny kursy walutowe na stronie Reuters przestaną być dostępne np. w związku z zaniechaniem przez Reuters świadczenia tej usługi, Bank powiadomi o tym Kredytobiorcę/Pożyczkobiorcę i przekaze informację o innym źródle danych, które będzie prezentować kursy walut na rynku międzybankowym.

[...]

5. Kurs kupna dewiz liczony jest według wzoru [Kurs średni Banku - połowa spreadu walutowego publikowanego w Tabeli kursów Banku]. Kurs sprzedaży dewiz liczony jest według wzoru [Kurs średni Banku + połowa spreadu walutowego publikowanego w Tabeli kursów Banku].”,

[postanowienie umowne stosowane w następujących wzorcach umowy:

- „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy preferencyjnego kredytu na cele mieszkaniowe/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ004_NFE),

- „Aneks do Umowy o kredyt mieszkaniowy/ Umowy pożyczki hipotecznej” (KHZ004_1_NFE),

- „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy preferencyjnego kredytu na cele mieszkaniowe/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ028_NFE),

- „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy preferencyjnego kredytu na cele mieszkaniowe/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ029_NFE),

- „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ086_NFE)]

oraz

B. „Informacja o wysokości obowiązujących w Banku kursów kupna i sprzedaży dewiz oraz o wysokości średniego kursu Banku i spreadu walutowego prezentowana jest w Tabeli, o której mowa w ust. 1. Tabela ta publikowana jest w każdy dzień roboczy, co najmniej raz dziennie i dostępna jest w oddziałach Banku, na stronie internetowej Banku i w usługach bankowości elektronicznej”,

w związku z:

„Spłata rat kapitałowo-odsetkowych z rachunku prowadzonego w PLN jest dokonywana po uprzednim przeliczeniu rat kapitałowo-odsetkowych według kursu sprzedaży dewiz dla ... publikowanego w ostatniej Tabeli kursów Banku, obowiązującej w dniu spłaty”,

[postanowienie umowne stosowane w następujących wzorcach umowy:

- „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy preferencyjnego kredytu na cele mieszkaniowe/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ004_NFE),

- „Aneks do Umowy o kredyt mieszkaniowy/ Umowy pożyczki hipotecznej” (KHZ004_1_NFE),

- „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy preferencyjnego kredytu na cele mieszkaniowe/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ028_NFE),

- „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy preferencyjnego kredytu na cele mieszkaniowe/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ029_NFE),

- „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ086_NFE)]

za niedozwolone postanowienia umowne, o których mowa w art. 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145 i 1495, Dz. U. z 2020 r. poz.

875), co stanowi naruszenie zakazu określonego w art. 23a ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2020 r. poz. 1076 i 1086),

i zakazuje ich wykorzystywania.

II. 1. Na podstawie art. 23b ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2020 r. poz. 1076 i 1086), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nakłada na **Santander Bank Polska Spółkę Akcyjną (przed zmianą nazwy: Bank Zachodni WBK Spółka Akcyjna) z siedzibą w Warszawie** środek usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 23a ww. ustawy, w postaci poinformowania, wszystkich konsumentów będących stronami aneksów do umów zawartych na podstawie wzorców umów, których postanowienia zostały uznane za niedozwolone, o uznaniu ich za niedozwolone i skutkach z tego wynikających, w terminie nie później niż 3 (trzech) miesiące od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Przy czym informacja przekazywana konsumentom będzie:

[1] w warstwie wizualnej - sporządzona czcionką w rozmiarze co najmniej 11, kolorze czarnym i rodzaju Times New Roman,

[2] dostarczona konsumentom za pomocą listów poleconych,

składała się z następującej treści:

„Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w decyzji nr DOZIK-12/2020 z dnia 22 września 2020 r. uznał za niedozwolone, postanowienia wzorców umów stosowane przez Santander Bank Polska Spółkę Akcyjną (przed zmianą nazwy: Bank Zachodni WBK Spółka Akcyjna) z siedzibą w Warszawie w obrocie z konsumentami i zakazał ich wykorzystywania. Są to postanowienia o treści (...) - *należy przytoczyć treść postanowień uznanych za niedozwolone.*

Prawomocna decyzja o uznaniu postanowienia wzorca umowy za niedozwolone ma skutek wobec przedsiębiorcy, co do którego stwierdzono stosowanie niedozwolonego postanowienia umownego oraz wobec wszystkich konsumentów, którzy zawarli z nim aneks do umowy na podstawie wzorca wskazanego w decyzji. W związku z powyższym, postanowienia te nie wiążą Pani/Pana, czyli są bezskuteczne. Bezskuteczność ta powstaje z mocy prawa i nie jest konieczne stwierdzenie jej na drodze sądowej. Klauzulę uznaną za abuzywną należy traktować tak, jakby w ogóle nie była zawarta w aneksie do umowy.

Decyzja Prezesa UOKiK nr DOZIK-12/2020 dostępna jest pod adresem internetowym www.uokik.gov.pl. Decyzja jest prawomocna.

Podpis osoby uprawnionej do reprezentacji Santander Bank Polska Spółki Akcyjnej z siedzibą w Warszawie”.

2. Na podstawie art. 23b ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2020 r. poz. 1076 i 1086), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nakłada na **Santander Bank Polska Spółkę Akcyjną (przed zmianą nazwy: Bank Zachodni WBK Spółka Akcyjna) z siedzibą w Warszawie** środek usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 23a ww. ustawy, w postaci złożenia oświadczenia w terminie nie później niż 1 (jednego) miesiąca od dnia

uprawomocnienia się niniejszej decyzji, utrzymywanego na stronie internetowej przez okres 4 (czterech) miesięcy, o następującej treści:

„Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w decyzji nr DOZIK-12/2020 z dnia 22 września 2020 r. uznał za niedozwolone, postanowienia wzorców umów stosowane przez Santander Bank Polska Spółkę Akcyjną (przed zmianą nazwy: Bank Zachodni WBK Spółka Akcyjna) z siedzibą w Warszawie w obrocie z konsumentami i zakazał ich wykorzystywania. Są to postanowienia o treści (...) - *należy przytoczyć treść postanowień uznanych za niedozwolone.*

Prawomocna decyzja o uznaniu postanowienia wzorca umowy za niedozwolone ma skutek wobec przedsiębiorcy, co do którego stwierdzono stosowanie niedozwolonego postanowienia umownego oraz wobec wszystkich konsumentów, którzy zawarli z nim aneks do umowy na podstawie wzorca wskazanego w decyzji. W związku z powyższym, postanowienia te nie wiążą konsumenta, który zawarł aneks do umowy na podstawie wzorca zawierającego kwestionowane postanowienia. Bezskuteczność tych postanowień powstaje z mocy prawa i nie jest konieczne stwierdzenie jej na drodze sądowej. Klauzulę uznaną za abuzywną należy traktować tak, jakby w ogóle nie była zawarta w aneksie do umowy.

Decyzja Prezesa UOKiK nr DOZIK-12/2020 dostępna jest pod adresem internetowym www.uokik.gov.pl. Decyzja jest prawomocna.”,

w następujący sposób:

[1] czarną czcionką (kod szesnastkowy RGB #000000) ARIAL na białym tle (kod szesnastkowy RGB #ffffff),

[2] tekst powyższego oświadczenia wyjustowany,

[3] w górnej części strony głównej domeny www.santander.pl i na każdej innej stronie internetowej przedsiębiorcy zastępującej ww. stronę w przyszłości, z możliwością zamknięcia oświadczenia przez użytkownika poprzez kliknięcie krzyżyka w prawym górnym rogu ramki; oświadczenie ma być widoczne przez cały czas, gdy użytkownik jest na stronie (oświadczenie nie może przybrać formy np. rotacyjnego banera czy slajdera),

[4] czcionka powinna odpowiadać wielkości czcionki zwyczajowo używanej na ww. stronie internetowej, tekst umieszczony w ramce, o rozmiarze takim, aby była ona w całości wypełniona oświadczeniem, o którym mowa w niniejszym punkcie, z uwzględnieniem marginesu 2,5 cm z każdej strony,

[5] fragment: „*Decyzja Prezesa UOKiK nr DOZIK-12/2020*” będzie stanowić hipertączę prowadzące do strony internetowej: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

III. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 3a w związku z art. 112 ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2020 r. poz. 1076 i 1086), Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nakłada na **Santander Bank Polska Spółkę Akcyjną (przed zmianą nazwy: Bank Zachodni WBK Spółka Akcyjna) z siedzibą w Warszawie**, płatną na rzecz Funduszu Edukacji Finansowej, karę pieniężną w wysokości 23 634 055 zł (słownie: dwadzieścia trzy miliony sześćset trzydzieści cztery tysiące pięćdziesiąt pięć złotych), z tytułu naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie określonym w pkt. I niniejszej decyzji.

IV. Na podstawie art. 77 ust. 1 i art. 80 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2020 r. poz. 1076 i 1086) oraz na podstawie art. 263 § 1 i art. 264 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 256 i 695) w związku z art. 83 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów postanawia obciążyć **Santander Bank Polska Spółkę Akcyjną (przed zmianą nazwy: Bank Zachodni WBK Spółka Akcyjna)** z siedzibą w Warszawie kosztami postępowania opisanego w pkt. I sentencji niniejszej decyzji w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w kwocie 183 zł 60 gr (słownie: sto osiemdziesiąt trzy złote sześćdziesiąt groszy) i zobowiązuje Santander Bank Polska Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie do zwrotu tych kosztów Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie 14 dni od daty uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Uzasadnienie

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej także „Prezes Urzędu”, „Prezes UOKiK”) przeprowadził postępowanie wyjaśniające (sygn. DDK-404-502/16) w sprawie wstępnego ustalenia, czy w związku ze stosowaniem we wzorcach umów wykorzystywanych przez banki klauzul dotyczących sposobu ustalania wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych, nastąpiło naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, stosownie do art. 23a ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (dalej także „uokik”).

Podstawę do wszczęcia postępowania stanowiły informacje otrzymane przez Prezesa Urzędu od konsumentów, będących stroną umów o kredyty hipoteczne odnoszące się do walut obcych, dotyczące dowolności w ustalaniu przez banki kursów kupna i sprzedaży walut obcych.

W toku prowadzonego postępowania, pismami z dnia 10 czerwca 2016 r., 28 lipca 2016 r. i 6 września 2016 r. Prezes Urzędu wezwał Bank Zachodni WBK Spółkę Akcyjną z siedzibą we Wrocławiu (aktualnie: Santander Bank Polska Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie; dalej także „Bank”, „przedsiębiorca”, „Spółka”) do przekazania informacji, czy we wzorcach umów kredytów hipotecznych waloryzowanych/denominowanych do walut obcych lub w załącznikach do nich (m.in. regulaminach, tabelach) bądź we wzorcach aneksów stosowanych przez Bank po dniu 16 kwietnia 2016 r., zamieszczane są postanowienia umowne dotyczące sposobu ustalania wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych oraz czy konsumenci mogą zweryfikować na podstawie ww. postanowień poprawność wyliczeń stosowanych przez Bank. Dodatkowo, Prezes Urzędu wezwał Bank do przekazania treści odpowiednich wzorców umów wraz z załącznikami.

W odpowiedzi, pismami z dnia 7 lipca 2016 r., 12 sierpnia 2016 r. i 23 września 2016 r., Bank przekazał m.in. następujące stanowisko:

- Bank nie posiada w ofercie dla konsumentów kredytów zabezpieczonych hipoteką waloryzowanych do walut obcych. W zakresie wykonywanych umów Bank stosuje wzorce aneksów, w których znajdują się postanowienia dotyczące sposobu ustalania wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych.

- Podstawą ustalenia wysokości obowiązujących w Banku kursów kupna i sprzedaży dewiz jest kurs średni Banku. Podstawą ustalenia kursu średniego Banku są kursy walutowe na rynku międzybankowym dla poszczególnych walut, prezentowane na stronie internetowej Reuters.
- Przy ustaleniu kursów walut obcych Bank korzysta z systemu [***], a dodatkowo pomocniczo z [***]. Są to narzędzia dostępne wyłącznie dla instytucji finansowych. Korzystanie z tych systemów jest odpłatne.
- Na podstawie postanowień zawartych we wzorcu aneksu konsumenci mogą zweryfikować poprawność wyliczeń sporządzonych przez Bank, dotyczących ustalania wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych. Informacje o wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych dostępne są w oddziałach Banku oraz na infolinii, a także zamieszczone na stronie internetowej Banku w Tabeli kursów Banku oraz w usługach bankowości elektronicznej.
- W celu umożliwienia klientom weryfikacji sposobu ustalania kursu walutowego przez Bank, Bank wskazuje klientom powszechnie dostępną stronę internetową reuters.pl, na której są publikowane na bieżąco informacje o kursach walutowych na rynku międzybankowym. Mają one jednak charakter informacyjny, a nie transakcyjny.
- Z uwagi na możliwość powstania pewnych niewielkich rozbieżności pomiędzy danymi publikowanymi na stronie internetowej reuters.pl a danymi dostępnymi dla Banku w systemie transakcyjnym, Bank przewidział w treści aneksu zawieranego z klientami zasadę, że „Wartość kursu średniego Banku publikowanego w Tabeli, o której mowa w ust. 1, może odbiegać o nie więcej niż 1 % od kursów prezentowanych na stronie internetowej Reuters.”
- Bank stosuje jedną tabelę kursową mającą zastosowanie do wszystkich transakcji walutowych realizowanych przez Bank. Tabela jest publikowana niezwłocznie po jej utworzeniu i zawiera datę i godzinę publikacji.
- Konsumenci nie mają wpływu na treść postanowień, dotyczących sposobu ustalania wysokości kursów walut obcych w tabeli kursowej. Bank nie dopuszcza negocjowania sposobu ustalania wysokości kursów walut obcych. Dopuszcza natomiast możliwość negocjowania poszczególnych transakcji walutowych.
- Proces dotyczący zmiany warunków umowy kredytu hipotecznego waloryzowanego do CHF lub EUR jest realizowany w oparciu o procedurę posprzedażową obowiązującą w Banku. Aneksy w formie pisemnej zawierane są na wniosek klienta. Aneksy przygotowywane są na podstawie szablonów aneksów obowiązujących w Banku dla danej zmiany posprzedażowej.
- Rynek walutowy nie jest rynkiem scentralizowanym. Handel walutami odbywa się równoległe na wielu rynkach. Z tego powodu dla każdej pary walutowej poszczególne rynki mogą zaproponować nieco inną cenę i różny dostęp do zawierania transakcji. Rynek podstawowy handlu walutą nazywany jest rynkiem międzybankowym. Tworzą go głównie duże banki, wymieniając między sobą waluty. Takie transakcje mają zwykle duży wolumen, przez co to one w praktyce kształtują światowe ceny walut. Ceny na rynku międzybankowym w istocie nie są ustalane, ale kształtowane poprzez popyt i podaż na daną walutę.
- Zarówno w interesie Banku jak i klientów jest, aby kursy walut w tabeli kursów Banku odzwierciedlały bieżące ceny na rynku. Bank naraża się np. w przypadku CHF na brak możliwości zamknięcia powstałej pozycji walutowej po cenie, po której skupował walutę od klientów.
- Bank wyjaśnia, że wartość procentowa spreadu walutowego jest określona w aneksie do umowy kredytu.

W przekazanych przez Bank wzorcach aneksów do umów kredytów i pożyczek hipotecznych odnoszących się do walut obcych o nazwie: „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy preferencyjnego kredytu na cele mieszkaniowe/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ004_NFE), „Aneks do Umowy o kredyt mieszkaniowy/ Umowy pożyczki hipotecznej” (KHZ004_1_NFE), „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy preferencyjnego kredytu na cele mieszkaniowe/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ028_NFE), „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy preferencyjnego kredytu na cele mieszkaniowe/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ029_NFE), „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ086_NFE), znajdują się postanowienia umowne o treści wskazanej w sentencji niniejszej decyzji.

Postanowieniem z dnia 6 lutego 2017 r., Prezes Urzędu wszczął wobec Banku postępowanie w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w związku ze stosowaniem przez Bank we wzorcach aneksów do umów kredytów i pożyczek hipotecznych indeksowanych/denominowanych/waloryzowanych do walut obcych, postanowień umownych o treści wskazanej w pkt. I lit A i B sentencji niniejszej decyzji, które to postanowienia mogą zostać uznane za niedozwolone postanowienia umowne, o których mowa w art. 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (dalej także „k.c.”).

Tym samym postanowieniem Prezes Urzędu zaliczył w poczet dowodów w przedmiotowym postępowaniu materiał dowodowy zebrany w trakcie postępowania wyjaśniającego o sygn. DDK-404-502/16.

Bank pismem z dnia 17 marca 2017 r., odniósł się do postanowienia o wszczęciu postępowania, wskazując m.in., że:

- Bank nie zgadza się z zarzutami, gdyż uważa, że stosowane klauzule umowne nie noszą znamion niedozwolonych postanowień umownych.
- Klauzula kursowa, zamieszczana w treści zawieranych aneksów do umów kredytów zgodnie z przepisem art. 69 ust. 2 pkt 4a Prawa bankowego, nie kształtuje praw i obowiązków stron umowy kredytowej a ma jedynie charakter informacyjny i pomocniczy, opisuje zasady ustalania kursów przez Bank dla wszystkich rodzajów transakcji walutowych. Klauzula jest w istocie oświadczeniem ze strony Banku. Od woli kredytobiorcy zależy, czy zawrze aneks do umowy oraz to czy będzie dokonywał spłaty raty kredytu po kursie obowiązującym w Banku, czy też dokona spłaty raty kredytu w walucie obcej.
- W aktualnym stanie prawnym kredytobiorca samodzielnie podejmuje decyzję czy ratę kredytu będzie spłacał w złotych po kursie stosowanym przez Bank, czy też w walucie kredytu, kupując walutę w Banku lub poza Bankiem. Klauzula kursowa ma jedynie znaczenie w przypadku, gdy kredytobiorca podejmie decyzję o spłacie raty kredytu po kursie stosowanym przez Bank.
- W oparciu o klauzulę kursową odwołującą się do strony internetowej Reuters, klient może w łatwy sposób obliczyć, czy przy ustalaniu kursów znajdujących się w tabeli kursowej, Bank kierował się zasadami wskazanymi w klauzuli. Konsument wyliczenia dokonuje w oparciu o informacje na stronie Reuters oraz w tabeli kursowej Banku.

- Odwołanie do strony internetowej Reuters jest wystarczająco precyzyjne z punktu widzenia przeciętnego użytkownika sieci Internet, a skorzystanie z powszechnie używanych wyszukiwarek skieruje konsumenta na oficjalne strony internetowe Reuters.
- Bank podniósł, że konsultował w 2014 r. treść kwestionowanych klauzul abuzywnych z UOKiK.

W toku postępowania Bank sygnalizował chęć omówienia możliwości doprecyzowania klauzuli kursowej.

Mając na uwadze nakaz należytego i wyczerpującego informowania Strony o okolicznościach faktycznych i prawnych sprawy wyrażony w art. 9 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (dalej „kpa”), Prezes UOKiK pismem z dnia 18 stycznia 2018 r. poinformował Bank o ustaleniach poczynionych w toku postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone oraz o planowanym rozstrzygnięciu.

W odpowiedzi na Szczegółowe Uzasadnienie Zarzutów (pismo Banku z dnia 6 lutego 2018 r.) Bank sformułował wniosek o umorzenie postępowania jako bezprzedmiotowego z uwagi na brak podstaw do przyjęcia, że klauzule stosowane przez Bank w objętych zakresem postępowania wzorcach umów stanowią klauzule niedozwolone. Złożono także ewentualny wniosek o wyznaczenie i przeprowadzenie rozprawy, wniosek o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków na okoliczność przebiegu spotkania pomiędzy przedstawicielami UOKiK i Banku w 2014 r. W przypadku wydania decyzji o uznaniu postanowień wzorca umowy za niedozwolone Bank wniósł o niewymierzenie kary pieniężnej i uwzględnienie okoliczności, że treść zakwestionowanej klauzuli była uzgodniona z UOKiK, długotrwałość praktyki wynika z przyczyn niezależnych od Banku oraz braku jakichkolwiek negatywnych skutków rynkowych dla konsumentów. Bank podtrzymał także wniosek o przeprowadzenie spotkania z UOKiK. W omawianym piśmie, Bank wskazał również, że:

- Klauzula kursowa ma charakter informacyjny i przedstawia konsumentowi zasady ustalania kursów walut dla wszystkich typów transakcji walutowych, nie kształtuje zatem praw i obowiązków strony umowy kredytowej. Treść klauzul kwestionowanych przez UOKiK nie podlega zatem - z uwagi na charakter tych klauzul - negocjacji z klientami. Bank nie „określa” a jedynie „ustala” kursy walutowe na mocy analizowanych postanowień.
- Wysokość świadczenia konsumenta w przypadku, gdy podejmie decyzję o spłacie raty po kursie stosowanym przez Bank, wynika zawsze z kursu wymiany walut na rynku międzybankowym, co jest niezależne od Banku.
- Publikowana przez NBP tabela kursu sprzedaży i kupna walut, jest kursem aktualizowanym z jednodniowym opóźnieniem. Bank natomiast w sposób precyzyjny i jednoznaczny określił, że stosuje ostatnią, obowiązującą w danym dniu, Tabelę kursową do przeliczenia rat kapitałowo - odsetkowych celem dokonania spłaty rat kapitałowo - odsetkowych z rachunku prowadzonego w PLN. Stosowana tabela zawsze uwzględnia aktualne, rynkowe kursy.
- Przeciętny konsument - zawierający z Bankiem umowę kredytu odnoszącego się do walut obcych - powinien potrafić wykonać nieskomplikowane działanie matematyczne w celu zweryfikowania poprawności ustalenia kursu waluty przez Bank.
- Zdaniem Banku, ustawa antyspreadowa wyeliminowała abuzywność klauzul walutowych. Prawo wyboru spłaty rat kapitałowo - odsetkowych skutkuje tym, że wysokość kursu zastosowanego do spłaty raty nie jest uzależniona od woli Banku.
- Zdaniem Banku, liczba osób których interes został naruszony ogranicza się do osób spłacających kredyty z zastosowaniem kwestionowanych klauzul.

- Wedle Banku, UOKiK zmienił wykładnię prawa, gdyż w 2014 r. nie sygnalizował poważnych wątpliwość co do treści kwestionowanej obecnie klauzuli.

W toku postępowania Bank podniósł także, iż kursy ustalane dotychczas w oparciu o zakwestionowaną klauzulę były ustalane bardzo rzetelnie.

W pismach z dnia 20 marca 2020 r., 29 maja 2020 r., 8 czerwca 2020 r. oraz 30 czerwca 2020 r. Bank przekazał dalsze informacje i wyjaśnienia, o które wnosił Prezes UOKiK.

W toku postępowania Bank wystąpił z propozycją zakończenia postępowania poprzez wydanie przez Prezesa UOKiK decyzji w trybie art. 23c uokik.

Pismem z dnia 8 lipca 2020 r. Prezes Urzędu zawiadomił Bank o zakończeniu zbierania materiału dowodowego w niniejszym postępowaniu oraz o możliwości zapoznania się z materiałem zgromadzonym w aktach sprawy. Strona skorzystała z przysługującego jej uprawnienia.

Pismem z dnia 13 lipca 2020 r. Prokurator Prokuratury Okręgowej w Warszawie, działając na podstawie art. 183 § 1 kpa, zgłosił swój udział w niniejszym postępowaniu.

Bank pismem z dnia 30 lipca 2020 r. uzupełnionym pismem z dnia 14 sierpnia 2020 r. złożył wniosek o ograniczenie prawa wglądu do materiału dowodowego zawierającego tajemnicę przedsiębiorstwa w związku ze zgłoszeniem przez Prokuratora udziału w postępowaniu administracyjnym.

W piśmie z dnia 14 sierpnia 2020 r. Bank podtrzymał w całości dotychczas prezentowane stanowisko, podtrzymał także wolę przyjęcia zobowiązania, o którym mowa w art. 23c uokik, przedstawiając jednocześnie nową propozycję w zakresie zobowiązania.

Pismem z dnia 21 sierpnia 2020 r. Prezes UOKiK wydał postanowienie o ograniczeniu prawa wglądu. Nie skorzystano z prawa wniesienia zażalenia. Poinformował także Prokuratora o możliwości zapoznania się z aktami sprawy i przedstawienia stanowiska. Prokurator skorzystał z uprawnienia do zapoznania się z aktami sprawy.

Prezes Urzędu ustalił, co następuje.

Santander Bank Polska Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie (przed zmianą nazwy¹: Bank Zachodni WBK Spółka Akcyjna z siedzibą we Wrocławiu) jest przedsiębiorcą wpisanym do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem: 0000304735.

Przedmiotem działalności Banku jest m.in. pozostałe pośrednictwo pieniężne oraz pozostała finansowa działalność usługowa, pozostała działalność wspomagająca usługi finansowe.

(dowód: informacja odpowiadająca odpisowi aktualnemu z Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego Spółki, k. 242-281)

¹ W trakcie toczącego się postępowania w dniu 7 września 2018 r. do Krajowego Rejestru Sądowego została wpisana nowa nazwa Banku - Santander Bank Polska S.A. Wraz ze zmianą nazwy do Warszawy została przeniesiona siedziba rejestrowa spółki.

Bank wykonuje w relacji z konsumentami umowy o kredyt hipoteczny/ pożyczkę hipoteczną odnoszące się do walut obcych zawarte w oparciu o wzorce umowne. Według stanu na dzień 28 lutego 2020 r. wykonywanych jest [***] umów, przy czym w tej liczbie mogą być umowy zawarte przez klientów, którzy przy zawieraniu umowy nie działali jako konsumenci. Liczba umów w podziale na walutę indeksacji przedstawia się następująco: [***].

(dowód: pismo Banku z dnia 20 marca 2020 r., k. 288 - 289)

Bank stosuje wzorce aneksów do umów kredytów/pożyczek hipotecznych waloryzowanych do walut obcych, w których znajdują się postanowienia dotyczące sposobu ustalania wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych.

(dowód: pismo Banku z dnia 7 lipca 2016 r., k. 5, pismo Banku z 17 marca 2017 r., k. 79)

We wzorcach aneksów do umów kredytów/pożyczek zabezpieczonych hipoteką waloryzowanych do walut obcych stosowanych przez Bank znajdują się postanowienia umowne o treści:

„1. Bank ustala wysokość obowiązujących w Banku kursów kupna i sprzedaży dewiz w oparciu o kurs średni Banku. Stosowane przez Bank kursy walutowe publikowane są w Tabeli kursów Banku.

2. Kurs średni Banku (publikowany w Tabeli kursów Banku) ustalany jest w następujący sposób: jest to średni kurs walutowy dla poszczególnych walut na rynku międzybankowym, stanowiący średnią arytmetyczną z ofert kupna i ofert sprzedaży danej waluty, oferowanych przez profesjonalnych uczestników rynku walutowego, obliczany w oparciu o aktualny w chwili publikacji Tabeli kurs kupna oraz kurs sprzedaży, zgodnie z wzorem: $[\text{kurs kupna} + \text{kurs sprzedaży}] / 2$.

3. Kursy walutowe na rynku międzybankowym dla poszczególnych walut są prezentowane na stronie internetowej Reuters. Wartość kursu średniego Banku publikowanego w Tabeli, o której mowa w ust. 1, może odbiegać o nie więcej niż 1% od kursów prezentowanych na stronie internetowej Reuters. Jeśli z jakiegokolwiek przyczyny kursy walutowe na stronie Reuters przestaną być dostępne np. w związku z zaniechaniem przez Reuters świadczenia tej usługi, Bank powiadomi o tym Kredytobiorcę/Pożyczkobiorcę i przekaże informację o innym źródle danych, które będzie prezentować kursy walut na rynku międzybankowym.

[...]

5. Kurs kupna dewiz liczony jest według wzoru $[\text{Kurs średni Banku} - \text{połowa spreadu walutowego publikowanego w Tabeli kursów Banku}]$. Kurs sprzedaży dewiz liczony jest według wzoru $[\text{Kurs średni Banku} + \text{połowa spreadu walutowego publikowanego w Tabeli kursów Banku}]$.

[...]

8. Informacja o wysokości obowiązujących w Banku kursów kupna i sprzedaży dewiz oraz o wysokości średniego kursu Banku i spreadu walutowego prezentowana jest w Tabeli, o której mowa w ust. 1. Tabela ta publikowana jest w każdy dzień roboczy, co najmniej raz dziennie i dostępna jest w oddziałach Banku, na stronie internetowej Banku i w usługach bankowości elektronicznej”.

Jednocześnie we wzorcach umów znajduje się również postanowienie umowne o treści:

„Słata rat kapitałowo-odsetkowych z rachunku prowadzonego w PLN jest dokonywana po uprzednim przeliczeniu rat kapitałowo-odsetkowych według kursu sprzedaży dewiz dla ... publikowanego w ostatniej Tabeli kursów Banku, obowiązującej w dniu spłaty”.

[odpowiedni paragraf wzorca o nazwie:

- „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy preferencyjnego kredytu na cele mieszkaniowe/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ004_NFE),
- „Aneks do Umowy o kredyt mieszkaniowy/ Umowy pożyczki hipotecznej” (KHZ004_1_NFE),
- „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy preferencyjnego kredytu na cele mieszkaniowe/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ028_NFE),
- „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy preferencyjnego kredytu na cele mieszkaniowe/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ029_NFE),
- „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” (KHZ086_NFE),
- „Aneks do Umowy kredytu/pożyczki” (KHZ003_1_KB),
- „Aneks do Umowy kredytu/pożyczki” (KHZ003_5_KB)].

(dowód: pismo Banku z dnia 12 sierpnia 2016 r. zawierające w załączeniu wzorce aneksów, k. 35-55; pismo Banku z dnia 20 marca 2020 r. wraz z wzorcami aneksów, k. 288-360; pismo Banku z dnia 8 czerwca 2020 r. wraz z wzorcami aneksów, k. 375-635; pismo Banku z dnia 30 czerwca 2020 r. wraz z wzorcami aneksów, k. 642-748)

Postanowienia analizowane w niniejszym postępowaniu stosowane były we wzorcach aneksów oznaczonych symbolami KHZ004_NFE, KHZ028_NFE, KHZ029_NFE, KHZ086_NFE, KHZ004_1_NFE.

Powołane postanowienia znajdują się we wzorcu oznaczonym symbolem KHZ004_1_NFE o nazwie „Aneks do Umowy o kredyt mieszkaniowy/ Umowy pożyczki hipotecznej” stosowanym od 2 marca 2015 r. do 19 lipca 2015 r., od 20 lipca 2015 r. do 15 listopada 2015 r., od 16 listopada 2015 r. do 31 grudnia 2015 r., od 1 lipca 2016 r. do 21 grudnia 2016 r., od 22 grudnia 2016 r. do 9 stycznia 2017 r., od 10 stycznia 2017 r. do 21 lipca 2017 r., od 22 lipca 2017 r. do 2 sierpnia 2017 r., od 3 sierpnia 2017 r. do 14 stycznia 2018 r., od 15 stycznia 2018 r. do 20 maja 2018 r., od 21 maja 2018 r. do 15 lipca 2018 r., od 16 lipca 2018 r. do 7 sierpnia 2018 r., od 8 sierpnia 2018 r. do 7 września 2018 r., od 8 września 2018 r. do 11 listopada 2018 r., od 12 listopada 2018 r. do 1 stycznia 2019 r., od 2 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2019 r., od 1 lipca 2019 r. do 9 stycznia 2020 r., od 10 stycznia 2020 r.

Powołane postanowienia znajdują się także we wzorcu oznaczonym symbolem KHZ004_NFE o nazwie „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy preferencyjnego kredytu na cele mieszkaniowe/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” stosowanym od 15 grudnia 2015 r. do 22 lutego 2015 r., od 23 lutego 2015 r. do 29 marca 2015 r., od 30 marca 2015 r. do 21 czerwca 2015 r., od 22 czerwca 2015 r. do 15 listopada 2015 r., od 16 listopada 2015 r. do 11 stycznia 2016 r., od 12 stycznia 2016 r. do 30 czerwca 2016 r., od 1 lipca 2016 r. do 21 grudnia 2016 r., od 22 grudnia 2016 r. do 21 lipca 2017 r., od 22 lipca 2017 r. do 2 sierpnia 2017 r., od 3 sierpnia 2017 r. do 14 stycznia 2018 r., od 15

stycznia 2018 r. do 20 maja 2018 r., od 21 maja 2018 r. do 15 lipca 2018 r., od 16 lipca 2018 r. do 7 sierpnia 2018 r., od 8 sierpnia 2018 r. do 7 września 2018 r., od 8 września 2018 r. do 11 listopada 2018 r., od 12 listopada 2018 r. do 1 stycznia 2019 r., od 2 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2019 r., od 1 lipca 2019 r. do 9 stycznia 2020 r., od 10 stycznia 2020 r.

Powołane postanowienia znajdują się także we wzorcu oznaczonym symbolem KHZ028_NFE o nazwie „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy preferencyjnego kredytu na cele mieszkaniowe/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” stosowanym od 15 grudnia 2015 r. do 22 lutego 2015 r., od 23 lutego 2015 r. do 29 marca 2015 r., od 30 marca 2015 r. do 21 czerwca 2015 r., od 22 czerwca 2015 r. do 15 listopada 2015 r., od 16 listopada 2015 r. do 11 stycznia 2016 r., od 12 stycznia 2016 r. do 30 czerwca 2016 r., od 1 lipca 2016 r. do 21 grudnia 2016 r., od 22 grudnia 2016 r. do 21 lipca 2017 r., od 22 lipca 2017 r. do 2 sierpnia 2017 r., od 3 sierpnia 2017 r. do 14 stycznia 2018 r., od 15 stycznia 2018 r. do 20 maja 2018 r., od 21 maja 2018 r. do 15 lipca 2018 r., od 16 lipca 2018 r. do 7 sierpnia 2018 r., od 8 sierpnia 2018 r. do 7 września 2018 r., od 8 września 2018 r. do 11 listopada 2018 r., od 12 listopada 2018 r. do 1 stycznia 2019 r., od 2 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2019 r., od 1 lipca 2019 r. do 9 stycznia 2020 r., od 10 stycznia 2020 r.

Powołane postanowienia znajdują się także we wzorcu oznaczonym symbolem KHZ029_NFE o nazwie „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy preferencyjnego kredytu na cele mieszkaniowe/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” stosowanym od 15 grudnia 2015 r. do 22 lutego 2015 r., od 23 lutego 2015 r. do 29 marca 2015 r., od 30 marca 2015 r. do 21 czerwca 2015 r., od 22 czerwca 2015 r. do 15 listopada 2015 r., od 16 listopada 2015 r. do 11 stycznia 2016 r., od 12 stycznia 2016 r. do 30 czerwca 2016 r., od 1 lipca 2016 r. do 21 grudnia 2016 r., od 22 grudnia 2016 r. do 21 lipca 2017 r., od 22 lipca 2017 r. do 2 sierpnia 2017 r., od 3 sierpnia 2017 r. do 14 stycznia 2018 r., od 15 stycznia 2018 r. do 20 maja 2018 r., od 21 maja 2018 r. do 15 lipca 2018 r., od 16 lipca 2018 r. do 7 sierpnia 2018 r., od 8 sierpnia 2018 r. do 7 września 2018 r., od 8 września 2018 r. do 11 listopada 2018 r., od 12 listopada 2018 r. do 1 stycznia 2019 r., od 2 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2019 r., od 1 lipca 2019 r. do 9 stycznia 2020 r., od 10 stycznia 2020 r.

Powołane postanowienia znajdują się także we wzorcu oznaczonym symbolem KHZ086_NFE o nazwie „Aneks do Umowy kredytu na cele mieszkaniowe Ekstralokum/ Umowy pożyczki hipotecznej Ambicja/ Umowy kredytu konsolidacyjnego-hipotecznego” stosowanym od 4 stycznia 2016 r. do 11 stycznia 2016 r., od 12 stycznia 2016 r. do 30 czerwca 2016 r., od 1 lipca 2016 r. do 21 grudnia 2016 r., od 22 grudnia 2016 r. do 9 stycznia 2017 r., od 10 stycznia 2017 r. do 21 lipca 2017 r., od 22 lipca 2017 r. do 2 sierpnia 2017 r., od 3 sierpnia 2017 r. do 14 stycznia 2018 r., od 15 stycznia 2018 r. do 20 maja 2018 r., od 21 maja 2018 r. do 15 lipca 2018 r., od 16 lipca 2018 r. do 7 sierpnia 2018 r., od 8 sierpnia 2018 r. do 7 września 2018 r., od 8 września 2018 r. do 11 listopada 2018 r., od 12 listopada 2018 r. do 1 stycznia 2019 r., od 2 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2019 r., od 1 lipca 2019 r. do 9 stycznia 2020 r., od 10 stycznia 2020 r.

Postanowienia w brzmieniu ocenianym w ramach postępowania znajdowały się także we wzorcu oznaczonym symbolem KHZ003_1_KB o nazwie „Aneks do Umowy kredytu/pożyczki (...)” stosowanym od 1 września 2014 r. do 14 października 2014 r., od 15 października 2014 r. do 15 grudnia 2014 r. oraz we wzorcu oznaczonym symbolem KHZ003_5_KB o nazwie

„Aneks do Umowy kredytu/pożyczki (...)” stosowanym od 1 września 2014 r. do 15 grudnia 2014 r.

(dowód: pismo Banku z dnia 12 sierpnia 2016 r., k. 35; pismo Banku z dnia 20 marca 2020 r. wraz z wzorcami aneksów, k. 288-360; pismo Banku z dnia 8 czerwca 2020 r. wraz z wzorcami aneksów, k. 375-635; pismo Banku z dnia 30 czerwca 2020 r. wraz z wzorcami aneksów, k. 642-748)

Klauzule objęte postanowieniem o wszczęciu niniejszego postępowania stosowane są przez Bank we wzorcach aneksów do umów kredytów / pożyczek odnoszących się do walut obcych zabezpieczonych hipoteką od dnia 1 września 2014 r.

(dowód: pismo Banku z 24 października 2017 r., k. 96)

Bank stosuje wzorce aneksów, w których znajdują się postanowienia dotyczące sposobu ustalania wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych. Konsument nie ma wpływu na treść postanowień dotyczących sposobu ustalania wysokości kursów walut obcych w tabeli kursowej.

(dowód: pismo Banku z dnia 7 lipca 2016 r., k. 5; pismo Banku z dnia 12 sierpnia 2016 r., k. 37; pismo Banku z dnia 23 marca 2018 r. k. 79; pismo Banku z dnia 6 lutego 2018 r., k. 115)

Wzorce umów stosowane były/są przez Bank do zawierania aneksów do umów kredytów hipotecznych m.in. z konsumentami.

(dowód: pismo Banku z dnia 7 lipca 2016 r., k. 5; pismo Banku z dnia 12 sierpnia 2016 r., k. 37; pismo Banku z dnia 6 lutego 2018 r., k. 115; pismo Banku z dnia 20 marca 2020 r., k. 288)

Przy ustaleniu kursów walut obcych Bank korzysta z systemu [***], a dodatkowo pomocniczo z [***]. Są to narzędzia dostępne wyłącznie dla instytucji finansowych. Korzystanie z tych systemów jest odpłatne.

Zdaniem Banku, dane znajdujące się na publicznie dostępnych stronach internetowych (reuters.com) mają jedynie charakter informacyjny a nie transakcyjny.

(dowód: pismo Banku z dnia 12 sierpnia 2016 r., k. 35-36; pismo Banku z dnia 23 września 2016 r., k. 61; pismo Banku z dnia 6 lutego 2018 r., k. 115)

W odpowiedzi na pytanie Prezesa UOKiK zawarte w piśmie z dnia 26 lutego 2020 r. „z uwagi na to, że po wejściu na stronę reuters.pl użytkownik jest przekierowywany na stronę reuters.com, w jaki sposób aktualnie klienci Banku mogą uzyskać dostęp do notowań walut na parach CHF/PLN i EURO/PLN na serwisie, który nazwą odpowiada serwisowi Reuters wskazanemu w postanowieniach umownych analizowanych w toku niniejszego postępowania” Bank wskazał, że użytkownik może w razie potrzeby skorzystać z automatycznego tłumacza, co pozwala na sprawne poruszanie się po stronie reuters.com.

(dowód: pismo Banku z dnia 20 marca 2020 r., k. 289)

W okresie od 17 kwietnia 2016 r. do dnia 4 marca 2020 r. zawartych zostało [***] aneksów do umów kredytów/ pożyczek hipotecznych odnoszących się do walut obcych na podstawie wzorców umów, które zawierają postanowienia A i B (w tym [***] aneksy do umów, których oryginalną walutą indeksacji jest [***]).

(dowód: pismo Banku z dnia 20 marca 2020 r., k. 288)

Prezes Urzędu zważył, co następuje.

Naruszenie interesu publicznego

Stosownie do art. 1 ust. 1 uokik, Prezes UOKiK podejmuje się ochrony interesów konsumentów wyłącznie w interesie publicznym. Interes publiczny dotyczy ogółu, nieokreślonej z góry liczby osób. Jego naruszenie zachodzi zwłaszcza w sytuacji gdy określone działania przedsiębiorcy dotyczą szerszego kręgu uczestników rynku.

W ocenie Prezesa Urzędu, rozpatrywana sprawa ma charakter publiczny, gdyż wiąże się z ochroną praw potencjalnie nieograniczonej liczby konsumentów, którzy mogli być narażeni na stosowanie przez Bank we wzorcach umów niedozwolonych postanowień umownych. Działania Banku nie dotyczą interesów poszczególnych osób, których sprawy miałyby charakter jednostkowy, indywidualny i niedający się porównać z innymi, lecz kręgu konsumentów, którzy mogli zawrzeć umowę w oparciu o wzorzec umowny, w którym zamieszczone zostały niedozwolone postanowienia umowne.

Choć zachowanie Banku, w postaci oferowania zawarcia aneksów do umów kredytu na podstawie wzorca umowy, jest skierowane do konsumentów będących już jego klientami, to nie jest ono podejmowane w stosunku do zindywidualizowanego konsumenta, tylko do członków grupy wyodrębnionych spośród ogółu konsumentów za pomocą wspólnego dla nich kryterium, jakim jest wykonywanie w relacji z Bankiem umowy o kredyt/ pożyczkę hipoteczną odnoszącą się do waluty obcej.

Postanowienia poddane analizie w niniejszej sprawie ujawniono w umowach o kredyt/ pożyczkę hipoteczną odnoszącą się do walut obcych. Zakłócenia działania instytucji finansowych biorących udział w procesie udzielania kredytów hipotecznych są szczególnie dotkliwe dla konsumentów, gdyż dotyczą produktów skomplikowanych, wiążących się z istotnym i długotrwałym obciążeniem finansowym po stronie konsumentów. W niniejszym przypadku analizowane postanowienia występują w produktach odnoszących się do walut obcych, a zatem takich, w których występuje ryzyko kursowe. Znaczący wzrost kursów walut spowodował, że spłata kredytów hipotecznych obciążonych ryzykiem walutowym, stała się poważnym balastem dla domowych budżetów kredytobiorców i ich rodzin generując istotny społecznie problem.

Należy jednocześnie podkreślić, że przepisy art. 385¹ k.c. i art. 385³ k.c., które stanowią materialną podstawę do ingerencji Prezesa Urzędu w niniejszej sprawie, stanowią implementację Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich² (dalej także „Dyrektywa”, „Dyrektywa 93/13”). Interpretacji przytoczonych przepisów kodeksu cywilnego należy zatem dokonywać w odniesieniu do uregulowań zawartych we wskazanej Dyrektywie. Zgodnie z postanowieniami Dyrektywy, obowiązkiem Państw Członkowskich jest zapewnienie, aby umowy zawierane z konsumentami nie zawierały nieuczciwych warunków³. Należy zatem mieć na uwadze, że interes publiczny w niniejszej sprawie wyraża się także *per se* w konieczności zapewnienia i zagwarantowania, by we wzorcach umów stosowanych w relacjach z konsumentami nie były stosowane niedozwolone postanowienia umowne. Jak

² Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, Dz.U.UE.L.1993.95.29.

³ Dyrektywa 93/13, *preambuła*.

zauważył Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 25 października 2012 r., celem kontroli abstrakcyjnej jest ochrona interesu publicznego w postaci zbiorowego interesu konsumentów⁴.

Z uwagi na to, że w niniejszej sprawie ma miejsce naruszenie przez Bank interesu publicznego, możliwe jest poddanie kwestionowanych działań Banku ocenie w świetle przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Ad I. Ocena zachowania Banku w aspekcie naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych

Zgodnie z przepisem art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zakazane jest stosowanie we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w art. 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny. Jednocześnie art. 385¹ § 1 k.c. stanowi, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

A zatem, dla stwierdzenia stosowania przez przedsiębiorcę we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych niezbędne jest wykazanie kumulatywnego spełnienia poniższych przesłanek:

- kwestionowane działanie jest działaniem przedsiębiorcy,
- postanowienie stosowane we wzorcach umów przez przedsiębiorcę nie jest indywidualnie uzgodnione,
- postanowienie nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron,
- postanowienie stosowane we wzorcach umów przez przedsiębiorcę kształtuje prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami,
- postanowienie stosowane przez przedsiębiorcę kształtuje prawa i obowiązki konsumentów rażąco naruszając ich interesy.

Zgodnie z przepisem art. 22¹ k.c., za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej także „TSUE”) lub „Trybunał”⁵, status konsumenta ma charakter obiektywny - niezależny od ewentualnej wiedzy, doświadczenia, inteligencji i wykształcenia danej osoby fizycznej. Oznacza to, że przepisy nie wykluczają uznania za konsumentów osób, które wykonują zawód np. prawnika, lekarza lub ekonomisty.

Status przedsiębiorcy

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2018 r. poz. 798) w związku z art. 196 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca

⁴ Sygn. akt I CZ 135/12; tak też: uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., sygn. akt III CZP 17/15: „Postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone służy ochronie zbiorowego interesu konsumentów jako elementu interesu publicznego”.

⁵ M.in. wyrok TSUE z dnia 3 września 2015 r. w sprawie o sygn. C-110/14, pkt. 21; postanowienie TSUE z dnia 19 listopada 2015 r. w sprawie o sygn. C-74/15, pkt 27.

2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 650), ilekroć w ustawie tej jest mowa o przedsiębiorcy, pojmuje się przez to w pierwszej kolejności przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2168 ze zm.). Przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ust. 1 tej ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną - wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Przepis art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej definiuje działalność gospodarczą jako zarobkową działalność wytwórczą, handlową, budowlaną, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły.

Santander Bank Polska Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie jest przedsiębiorcą wpisanym do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem: 0000008723. Przedmiotem działalności Banku jest m.in. pozostałe pośrednictwo pieniężne oraz pozostała finansowa działalność usługowa.

Nie ulega zatem wątpliwości, że Bank posiada status przedsiębiorcy w rozumieniu powoływanego powyżej art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2018 r. poz. 798). Tym samym, Bank przy wykonywaniu działalności gospodarczej, podlega rygorom określonym w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów, a jego działania mogą być oceniane w aspekcie naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych.

Postanowienia stosowane we wzorcach umów przez Bank nie są indywidualnie uzgodnione

W przypadku postępowania w sprawie stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych przesłanką braku indywidualnego uzgodnienia nie ma znaczenia wobec abstrakcyjnego charakteru kontroli postanowienia wzorca umowy. Prezes UOKiK nie bada w niniejszym postępowaniu konkretnych stosunków istniejących pomiędzy kontrahentami, lecz wzorce umów i treść hipotetycznych stosunków, jakie powstałyby pomiędzy Bankiem a potencjalnym konsumentem. Nie ma zatem znaczenia, czy jakaś konkretna umowa była między stronami negocjowana ani nawet czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany przy zawieraniu jakiegokolwiek konkretnej umowy. Indywidualne negocjowanie może się bowiem odbywać jedynie w toku zawierania konkretnej umowy z konsumentem w indywidualnej sprawie i z założenia nie może dotyczyć kontroli abstrakcyjnej wzorca umowy⁶. Kontrola abstrakcyjna obejmuje wzorzec, nie zaś konkretną umowę. Istotny jest zatem fakt, że Bank wprowadził oceniany wzorzec umowy do obrotu poprzez wystąpienie z ofertą ukształtowania umowy z jego wykorzystaniem.

Jednocześnie Bank wskazał, że treść klauzul kwestionowanych przez UOKiK we wzorcach umów nie podlega negocjacji z klientami. Nie ma zatem możliwości samodzielnego kształtowania treści postanowień umownych dotyczących sposobu ustalania wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych.

Podkreślenia wymaga, że stosownie do przepisu art. 3 ust. 2 Dyrektywy, warunki umowy zawsze zostaną uznane za niewynegocjowane indywidualnie, jeżeli zostały sporządzone

⁶ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 maja 2016 r., sygn. akt VI ACa 222/15.

wcześniej i konsument nie miał wpływu na ich treść, zwłaszcza jeśli zostały przedstawione konsumentowi w formie uprzednio sformułowanego standardowego szablonu. Fakt, że niektóre aspekty warunku lub jeden szczególny warunek były negocjowane indywidualnie, nie wyłącza stosowania niniejszego artykułu do pozostałej części umowy, jeżeli ogólna ocena umowy wskazuje na to, że została ona sporządzona w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej.

Z uwagi na to, że Prezes UOKiK uzyskał uprawnienie do badania wzorców umów pod kątem stosowania niedozwolonych postanowień umownych z dniem 17 kwietnia 2016 r., w ramach niniejszego postępowania ocenia wzorce stosowane przez Bank w tej dacie. Jak wynika ze stanu faktycznego sprawy, Bank dokonywał częstych korekt we wzorcach aneksów o tej samej nazwie i symbolu - niektóre z wersji wzorców obowiązywały tylko 11 dni. Zmiany w kolejnych wersjach wzorca nie powodowały zmian treści postanowień ocenianych w niniejszej decyzji. Dlatego też zasadne jest uznanie, że Bank stosował wzorzec o symbolach KHZ004_NFE, KHZ028_NFE, KHZ029_NFE od dnia 15 grudnia 2014 r., KHZ086_NFE od dnia 4 stycznia 2016 r., KHZ004_1_NFE od dnia 2 marca 2015 r.

Główne świadczenia stron

W świetle art. 385¹ § 1 k.c. nie można uznać za niedozwolone tych postanowień umowy, które określają główne świadczenia stron, chyba że nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Analiza treści zakwestionowanych postanowień umownych wymaga więc również rozważenia, czy postanowienia umowne określające zasady ustalania wysokości kursów kupna i sprzedaży walut obcych, można uznać za postanowienia określające główne świadczenia stron. Dopiero w przypadku stwierdzenia, że postanowienia regulują główne świadczenia stron, należy rozważyć, czy zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny.

Za świadczenia główne uznaje się te, które zmierzają bezpośrednio do osiągnięcia celu umowy, tj. bez których nie dochodzi do powstania zobowiązania z danej umowy. Należy jednocześnie wskazać, że zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego⁷, „zasięg odnośnego pojęcia musi być zawsze ustalany w konkretnym przypadku, z uwzględnieniem wszystkich postanowień oraz celu zawieranej umowy. Chodzi tu o określenie świadczeń decydujących o istocie związania stron umową, czyli o to, co dla stron umowy jest najważniejsze. Pojęcie to należy zatem interpretować raczej wąsko, w nawiązaniu do elementów umowy kluczowych przedmiotowo. Przemawia za tym treść przepisu, która nie odnosi się do świadczeń „dotyczących głównych postanowień”, ale „określających” te postanowienia”.

Za główne świadczenia stron umowy kredytu, stosownie do przepisu art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. 2019 poz. 2357 ze zm.), należy uznać oddanie do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Z kolei w odniesieniu do umowy pożyczki, stosownie do przepisu art. 720 k.c., za główne świadczenia stron umowy należy uznać świadczenie pożyczkodawcy do przeniesienia na własność biorącego (pożyczkobiorcy) określonej ilości pieniędzy i świadczenie pożyczkobiorcy do zwrotu tej samej ilości pieniędzy.

⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2017 r., sygn. akt IV CSK 285/16.

W ocenie Prezesa Urzędu, przedmiotowe postanowienia umowne nie określają zatem głównych świadczeń stron. W wyroku z dnia 22 stycznia 2016 r. (sygn. akt I CSK 1049/14) Sąd Najwyższy wprost wskazał, że „postanowienia bankowego wzorca umownego zawierającego uprawnienie banku do przeliczania sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej (klauzula tzw. spreadu walutowego) nie określają głównych świadczeń stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c.”^{8, 9}

Postanowienia umowne zakwestionowane w niniejszej sprawie, regulujące zasady ustalania kursów walut obowiązujące w Banku, choć związane z głównymi świadczeniami stron stosunku umownego, odnoszą się jedynie do tego, jak ma być ustalana ich wysokość.

Kształtowanie praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami

W dotychczasowym orzecznictwie dotyczącym uznawania postanowień umowy za niedozwolone kluczowym orzeczeniem, powoływanym w uzasadnieniach wielu późniejszych wyroków, jest wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2005 r.¹⁰

Sąd Najwyższy dokonał w nim wykładni art. 385¹ k.c. wskazując, że rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast działanie wbrew dobrym obyczajom wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku. Obie formuły prawne służą do oceny tego, czy standardowe klauzule umowne zawarte we wzorcu umownym przekraczają zakres określone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej twórcy wzorca w zakresie kształtowania praw i obowiązków stron konsumenckiego stosunku obligacyjnego. W ujęciu proponowanym przez Sąd Najwyższy, wyznacznikiem dobrych obyczajów jest interes konsumenta w stosunku umownym z przedsiębiorcą.

W ocenie Prezesa Urzędu, dobrym obyczajem na gruncie niniejszej sprawy jest kształtowanie przez przedsiębiorcę treści postanowień umownych stosowanych we wzorcach umów, na podstawie których zawierane/kształtowane są umowy z konsumentami, w sposób zapewniający równomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między stronami stosunku umownego oraz niewykorzystywanie przez przedsiębiorcę silniejszej pozycji poprzez ustanawianie warunków umownych niekorzystnych dla konsumentów. Za naruszenie dobrych obyczajów Prezes UOKiK przyjmuje tworzenie postanowień umownych uprawniających Bank do dowolnego ustalania wysokości kursów wymiany walut na potrzeby dokonywania rozliczeń kredytowych.

⁸ Stanowisko takie wynika również z innych orzeczeń Sądu Najwyższego: m.in. wyrok z dnia 14 lipca 2017 r., sygn. akt II CSK 803/16; wyrok z dnia 1 marca 2017 r., sygn. akt IV CSK 285/16.

⁹ Należy jednak podkreślić, że Prezesowi UOKiK jest znane orzecznictwo, które odmiennie odnosi się do tej kwestii, np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r. (III CSK 159/17), w którym Sąd uznał, że klauzula indeksacyjna zawarta w umowie kredytowej może być uznana za określającą główne świadczenia stron. Podobne stwierdzenie znalazło się w orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., sygn. akt V CSK 382/18. W orzeczeniach tych Sąd Najwyższy uznaje, że klauzule waloryzacyjne stanowią główne świadczenie stron umowy o kredyt hipoteczny indeksowany lub denominowany do waluty obcej, gdyż wpływają na sposób kształtowania wysokości zobowiązań umownych. Przy czym jednocześnie wskazuje się, że postanowienia te nie są sformułowane w sposób jednoznaczny. W niniejszej sprawie, nawet zatem gdyby przyjąć, że analizowane postanowienia stanowią główne świadczenie stron to z uwagi na to, że sformułowane są w sposób niejednoznaczny, podlegają ocenie pod kątem abuzywności.

¹⁰ Sygn. akt I CK 832/04.

Analizowane w niniejszym stanie faktycznym postanowienia pozwalają Bankowi wpływać na wysokość świadczeń ustalonych w umowach. Kursy walut, po których przeliczane są raty kapitałowo-odsetkowe kredytów, ustalane są każdorazowo w tabeli kursów sporządzanej przez Bank, przy czym sposób ustalenia tych kursów jest niejasny, a dodatkowo zależy od czynników arbitralnie przyjętych przez Bank. Oznacza to, że w omawianym przypadku przedsiębiorcy została przyznana jednostronna możliwość ustalania kryteriów oddziałujących na wysokość świadczenia konsumentów.

Zgodnie z „Kodeksem Etyki Bankowej”¹¹, Bank w stosunkach z Klientami i przy wykonywaniu czynności na rzecz Klientów, powinien działać zgodnie z zawartymi umowami, w granicach dobrze pojętego interesu własnego i z uwzględnieniem interesów Klientów. Bank nie może wykorzystywać swego profesjonalizmu w sposób naruszający interesy Klientów (pkt 1.3).

Do poszanowania ochrony interesów klientów odwołuje się także „Kanon Dobrych Praktyk Rynku Finansowego”¹² rekomendowany przez Komisję Nadzoru Finansowego. Jedną z zasad wyrażonych w Kanonie jest ta, zgodnie z którą podmiot finansowy działa uczciwie i rozważnie, z poszanowaniem słusznego interesu klientów i dobra rynku finansowego, oraz nie nadużywa swojej dominującej pozycji wynikającej z przewagi zasobów, w tym kwalifikacji lub kompetencji osób działających w jego imieniu (pkt 1 Uczciwość).

Rażące naruszenie interesów konsumentów

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 stycznia 2016 r.¹³, „ocena, czy dane postanowienie wzorca umowy, kształtując prawa i obowiązki konsumenta, „rażąco” narusza interesy konsumenta (art. 385¹ § 1 k.c.), uzależniona jest od tego, czy wynikająca z tego postanowienia nierównowaga praw i obowiązków stron (nierównowaga kontraktowa) na niekorzyść konsumenta jest istotna, znacząca. (...) Znacząca nierównowaga kontraktowa na niekorzyść konsumenta pozostaje sprzeczna z dobrymi obyczajami (wymogami dobrej wiary - por. art. 3 ust. 1 Dyrektywy 93/13), gdy można rozsądnie założyć, że kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy i słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie się spodziewać, że konsument zaakceptowałby w ramach negocjacji klauzulę będącą źródłem tej nierównowagi”.

W tym miejscu podkreślenia wymaga, że konsumenci są faktycznie słabszą stroną stosunku umownego w relacji z przedsiębiorcą - w tym przypadku Bankiem. Przewaga Banku polega m.in. na możliwości kształtowania postanowień wzorców umów stosowanych w obrocie z konsumentami. Konsument posiada jedynie możliwość podjęcia decyzji, czy do umowy przystąpić. Należy również mieć na uwadze, że charakter umów kredytu/pożyczki hipotecznej odnoszących się do walut obcych wiąże się ze znacznym skomplikowaniem, a dodatkowo nabycie tego typu produktów pociąga za sobą długotrwałe zobowiązania finansowe po stronie konsumentów.

W związku z powyższym, konieczne jest, aby ponoszone przez konsumentów koszty związane z zawarciem i wykonywaniem umów, oparte były na obiektywnych i dostępnych dla nich kryteriach. Sposób ich ustalania musi być możliwy do zweryfikowania przez konsumentów pod kątem prawidłowości. Prezes Urzędu stoi na stanowisku, że przedsiębiorca powinien

¹¹ Kodeks Etyki Bankowej (Zasady Dobrej Praktyki Bankowej) przyjęty na XXV Walnym Zgromadzeniu ZBP w dniu 18 kwietnia 2013 r.

¹² Uchwała Nr 99/08 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 18 marca 2008 r. w sprawie rekomendacji stosowania Kanonu Dobrych Praktyk Rynku Finansowego.

¹³ Sygn. akt I CSK 125/15.

zapewnić konsumentom możliwość przewidzenia, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, konsekwencji ekonomicznych wynikających dla nich z danego postanowienia umownego¹⁴. W niniejszej sprawie, rażące naruszenie interesów konsumentów polega na wprowadzeniu niekorzystnej dla konsumentów dysproporcji ich praw i obowiązków wynikających z umowy, objawiającej się możliwie niekorzystnym ukształtowaniem ich sytuacji ekonomicznej, zależnej od woli Banku oraz na braku pewności co do skutków wynikających dla konsumenta z niejednoznacznego ukształtowania badanych postanowień umownych.

Bank argumentował, że od woli kredytobiorcy zależy, czy zawrze aneks do umowy. Od samego kredytobiorcy zależy również, czy będzie dokonywał spłaty raty kredytu po kursie obowiązującym w Banku, czy też dokona spłaty raty kredytu w walucie obcej.

W związku z powyższym należy wskazać, że przedsiębiorcy nie mogą tłumaczyć stosowania niedozwolonych postanowień umownych we wzorcach umów tym, że konsumenci mogliby skorzystać z innych rozwiązań przyznanych na mocy obowiązujących regulacji prawnych. Co nie mniej istotne, okoliczności podnoszone przez Bank takie jak: ewentualna możliwość spłaty przez konsumenta rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej, do której odnosi się kredyt (wykonywanie umowy), istnienie regulacji prawnych, nie mają znaczenia wobec charakteru kontroli dokonywanej przez Prezesa Urzędu. Kontrola abstrakcyjna oznacza bowiem kontrolę dokonywaną w oderwaniu od konkretnych stosunków umownych i okoliczności ich powstania¹⁵.

Jak wskazuje się w doktrynie¹⁶, „zamieszczenie we wzorcu kilka wariantów postanowienia, spośród których konsument może dokonać wyboru przy zawieraniu umowy przy wykorzystaniu danego wzorca, nie powoduje, że postanowienia te wymykają się kontroli abstrakcyjnej”. Podkreślenia wymaga, że - stosownie do treści przepisu art. 23a uokik - zakazane jest stosowanie we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych. Oznacza to, że wszelkie postanowienia zawarte we wzorcach umów stosowanych w obrocie z konsumentami powinny być sformułowane w sposób nieabuzywny i uczciwy. W tym miejscu należy wskazać, że wyborem z pewnością nie można nazwać sytuacji, w której jedną z alternatyw pozostaje postanowienie umowne o charakterze abuzywnym.

W odniesieniu do powyższego należy w pełni podzielić stanowisko Sądu Apelacyjnego w Warszawie VII Wydział Gospodarczy zaprezentowane w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 grudnia 2017 r. (sygn. akt VII ACa 1036/17): „Zasadnie jednak podnosili powodowie, iż w rzeczywistości jest to wybór między opcją abuzywną a opcją uczciwą, bowiem możliwość skorzystania z dozwolonego postanowienia, w żaden sposób nie wyłącza niedozwolonego charakteru drugiego z nich. Wszystkie postanowienia umowy i regulaminu muszą być zgodne z dobrymi obyczajami i nienaruszające interesów konsumenta. (...) Prawo do spełnienia świadczenia w walucie waloryzacji (art. 69 ust 3 ustawy [Prawo bankowe - *przyp. UOKiK*]) nie uchyla zatem abuzywnego charakteru przedmiotowych postanowień, gdyż każdy z wariantów spłaty musi być zgodny z prawem konsumenckim.”.

¹⁴ Tak też: wyrok TSUE z dnia 23 kwietnia 2015 r., sygn. C-96/14, pkt 41; wyrok TSUE z dnia 20 września 2018 r., sygn. C-51/17, pkt 78.

¹⁵ Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., sygn. akt III CZP 17/15.

¹⁶ K. Osajda, Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów (art. 23a - 23d i 99a - 99f). Komentarz, 2020 r., dostępne: Legalis.

Na marginesie, należy wskazać, że zgodnie z orzecznictwem TSUE¹⁷ oraz powszechnie prezentowanym przez Prezesa Urzędu stanowiskiem¹⁸, niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumentów już od momentu zawarcia ich w umowie, natomiast dla oceny ewentualnej abuzywności danego postanowienia umownego bez znaczenia pozostaje sposób jego wykonywania. Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 20 czerwca 2018 r. (sygn. III CZP 29/17) uznał, że sądy powinny dokonywać oceny nieuczciwego charakteru postanowień umowy na moment zawarcia umowy, a nie rozpatrywać to, w jaki sposób umowy są lub były wykonywane w oparciu o dane niedozwolone postanowienie umowne¹⁹.

Bank wskazał, że klauzula kursowa ma charakter informacyjny i przedstawia konsumentowi zasady ustalania kursów walut dla wszystkich typów transakcji walutowych, nie kształtuje zatem praw i obowiązków strony umowy kredytowej.

W ocenie Prezesa Urzędu, zakwestionowane w niniejszym postępowaniu klauzule nakładające na konsumentów konieczność spłaty rat kapitałowo-odsetkowych po uprzednim ich przeliczeniu według określonego kursu walut bez wątplenia kształtują obowiązki konsumentów w tym zakresie. Dokonując wykładni literalnej pojęcia „kształtowania” należy rozumieć je jako „wpływanie na coś²⁰”. Jednocześnie postanowienia umowne regulujące sposób wyliczania wysokości kursów walut dopełniają treść postanowień nakładających na konsumentów obowiązek spłaty rat kapitałowo-odsetkowych, łącznie określając zasady wykonywania umowy kredytu i kształtując obowiązki konsumentów w tym zakresie.

Co nie mniej istotne, należy również zwrócić uwagę, że Bank posługuje się w niniejszym przypadku wzorcami umowy - aneksami do umów kredytów i pożyczek hipotecznych odnoszących się do walut obcych. W doktrynie pod pojęciem „wzorca umowy” rozumie się „przygotowane z góry przez proponenta, przed zawarciem umowy, postanowienia kształtujące treść stosunku prawnego wiążącego strony”²¹. Oznacza to, że celem stosowania w relacjach z konsumentami wzorców umów jest ukształtowanie w dany sposób treści stosunku prawnego.

Jak już wskazywano, kontrola abstrakcyjna polega na analizowaniu postanowień zawartych bezpośrednio we wzorcach umów, w oderwaniu od umów faktycznie zawartych z klientami na ich podstawie. Jednocześnie zgodnie ze stanowiskiem zaprezentowanym przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 27 marca 2018 r. (sygn. akt VII AGa 826/18), „Zgodnie z art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Jednakże w przedmiotowej sprawie przepis ten nie mógł znaleźć

¹⁷ Np. wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawach połączonych o sygn. C-154/15, C-307/15 i C-308/15, pkt 6; wyrok TSUE z dnia 26 stycznia 2017 r., sygn. C-421/14, pkt 61; wyrok TSUE z dnia 14 marca 2013 r., sygn. C-415/11, pkt 7.

¹⁸ Stanowisko wielokrotnie wyrażane przez Prezesa Urzędu w wydawanych istotnych poglądach (dostępne pod adresem: https://uokik.gov.pl/istotny_poglad_w_sprawie.php), Komunikat prasowy z dnia 10 kwietnia 2017 r. (dostępny pod adresem: <https://finanse.uokik.gov.pl/chf/kalendarium/kredyty-hipoteczne-wyrazone-w-walutach-obcych-dzialania-uokik.-odpowiedzi-na-najczestsze-pytania-konsumentow>), komunikat prasowy z dnia 9 maja 2017 r. (dostępny pod adresem: <https://finanse.uokik.gov.pl/ufk/kalendarium/stanowisko-prezesa-uokik>).

¹⁹ Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r. (sygn. III CZP 29/17): „Oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy”.

²⁰ <https://sjp.pwn.pl/slowniki/kszt%C5%82owa%C4%87.html>.

²¹ A. Rzetecka-Gil, Komentarz do art. 384 Kodeksu cywilnego, dostępne: Lex.

zastosowania, albowiem w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone dokonuje się abstrakcyjnej oceny wzorca umowy celem ustalenia, czy zawarte w nim klauzule mają charakter niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Sąd nie bada więc konkretnych stosunków umownych, lecz wzorec i treść hipotetycznych stosunków, jakie powstałyby pomiędzy pozwanym a potencjalnym konsumentem”.

Jak wskazuje się w doktrynie²², „Kryteria oceny postanowień wzorców umownych wyrażone w art. 385² k.c. nie znajdują w pełni zastosowania w przypadku oceny abstrakcyjnej postanowień umownych. Kontrola abstrakcyjna dokonywana jest w oderwaniu od faktu zawarcia konkretnej umowy pomiędzy stronami, dlatego też taka ocena z istoty rzeczy nie może być dokonywana według stanu z chwili zawarcia umowy. Abstrakcyjny charakter oceny wyklucza również możliwość uwzględniania okoliczności o charakterze subiektywnym. Niewątpliwie natomiast dokonując oceny abstrakcyjnej, trzeba uwzględniać treść całej umowy oraz całość danego wzorca umownego inkorporowanego na podstawie art. 384 k.c.”.

Źródłem ograniczonego zastosowania art. 385² k.c. w ramach kontroli abstrakcyjnej jest brzmienie art. 4 ust. 1 Dyrektywy 93/13, zgodnie z którym „Nie naruszając przepisów art. 7, nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy i z odniesieniem, w czasie wykonania umowy, do wszelkich okoliczności związanych z wykonaniem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna.” W art. 7 Dyrektywy określono natomiast zręby kontroli abstrakcyjnej.

Zgodnie z art. 385 § 2 k.c. „Wzorec umowy powinien być sformułowany jednoznacznie i w sposób zrozumiały. Postanowienia niejednoznaczne tłumaczy się na korzyść konsumenta. Zasady wyrażonej w zdaniu poprzedzającym nie stosuje się w postępowaniu w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone.” Z powyższego przepisu wynika, że badane postanowienia należy wyklądać przede wszystkim literalnie, ze wszelkimi konsekwencjami jakie niosą ze sobą sformułowania w nim zawarte. Brzmienie badanego postanowienia bez obudowania go wiedzą, którą posiada Bank jako profesjonalista, nie pozwala na uznanie, że zawiera określenia niosące ze sobą jednoznaczną identyfikację dla konsumenta.

W trybie kontroli abstrakcyjnej ocenie podlega treść postanowienia wzorca, a nie sposób jego wykorzystania, czy jego powszechność w analogicznych wzorcach umowy innych przedsiębiorców. Ocena postanowienia wzorca umowy następuje w oderwaniu od warunków ekonomicznych i gospodarczych działalności prowadzonej przez przedsiębiorcę. Nieistotne są również kwestie sposobu organizacji lub specyfikacji działalności prowadzonej przez przedsiębiorcę, którego wzorec podlega kontroli w tym trybie.

Ad A

Podstawą wyliczeń dokonywanych przez Bank jest „kurs średni Banku”. Ustalany jest on w oparciu m. in. o „średni kurs walutowy dla poszczególnych walut na rynku międzybankowym”. Bank wskazuje, że „stanowi on średnią arytmetyczną z ofert kupna i ofert sprzedaży danej waluty, oferowanych przez profesjonalnych uczestników rynku walutowego” i prezentuje wzór niezbędny do wyliczenia tej danej ($[\text{kurs kupna} + \text{kurs sprzedaży}]/2$), jednak po-

²² M. Gutowski, Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353-626, Warszawa 2019, dostępne: Legalis.

stanowienie to jedynie pozornie precyzuje sposób ustalania kursu średniego Banku. Na wstępie należy zauważyć, że definicja „średniego kursu walutowego dla poszczególnych walut na rynku międzybankowym” nie znajduje odzwierciedlenia w przepisach prawa ani w żadnych innych obiektywnych i dostępnych źródłach informacji. Jednocześnie wyrażenie, którym posługuje się Bank o treści „profesjonalni uczestnicy rynku walutowego” nie zostało w żaden sposób wyjaśnione i pozostawia wątpliwości interpretacyjne. Omawiane postanowienie zawiera zatem nieprecyzyjne i niejasne sformułowania. Wskaźnik - jakim jest „kurs średni Banku” - stanowiący podstawę ustalania kursów walut obcych, nie podlega weryfikacji i wyznaczany jest przez Bank w sposób dowolny w oparciu o niemożliwe do identyfikacji kryteria. Co za tym idzie, konsumenci nie mają możliwości skontrolowania prawdziwości i poprawności prezentowanych przez Bank danych.

Co równie istotne, Bank zastrzegł także, że „wartość kursu średniego Banku publikowanego w Tabeli, o której mowa w ust. 1, może odbiegać o nie więcej niż 1% od kursów prezentowanych na stronie internetowej Reuters”. Niezależnie od zakwestionowanej w następnych akapitach możliwości odwołania się przez Bank do niejednoznacznego i nieweryfikowalnego źródła, jakim jest „strona internetowa Reuters”, omawiane postanowienie budzi dodatkowe zastrzeżenia Prezesa UOKiK. Bank nie przedstawił okoliczności ani przesłanek, które pozwoliłyby ustalić, w jaki sposób w konkretnym przypadku ukształtuje się wartość kursu średniego Banku w odniesieniu do kursów prezentowanych na stronie internetowej Reuters. Konsumenci nie są w stanie przewidzieć, jaka w określonym - istotnym dla nich - momencie będzie omawiana różnica. Istnieje uzasadnione ryzyko, że Bank będzie ustalał ww. daną w niemożliwy do zweryfikowania i dowolny sposób. Omawiane postanowienie może także sugerować konsumentom, że 1% stanowi całkowitą marżę Banku z tytułu ustalania kursów walut obcych, podczas gdy jest to wielkość o innym charakterze.

Co równie istotne, zgodnie z kwestionowaną klauzulą „Kursy walutowe na rynku międzybankowym dla poszczególnych walut są prezentowane na stronie internetowej Reuters”. Jednocześnie nigdzie nie zostało sprecyzowane, w jaki sposób należy rozumieć sformułowanie „strona internetowa Reuters” (m.in. brak jest jakiegokolwiek informacji na temat tego, która dokładnie strona internetowa stanowi źródło ustalania kursów walut w Banku i z jakiego konkretnie serwisu Bank korzysta). Nie jest zatem jasne i określone, czy pod pojęciem „strona internetowa Reuters” rozumieć należy stronę internetową www.reuters.com czy jakąkolwiek inną stronę internetową powiązaną z agencją Reuters. Bank posługuje się niejednoznacznym, niezrozumiałym i niejasnym dla konsumentów wyrażeniem. Ponadto, jak wynika z informacji przekazanych przez Bank, Bank faktycznie ustala kursy walut korzystając z systemów transakcyjnych dostępnych wyłącznie dla banków oraz innych instytucji będących „profesjonalnymi uczestnikami rynku”. Nie bazuje natomiast na publikacjach dostępnych na „stronie internetowej Reuters”, gdyż, jak wskazuje Bank, dane tam przedstawione mają wyłącznie charakter informacyjny. Oznacza to, że konsumenci nie mają możliwości, na podstawie kwestionowanych klauzul, samodzielnego ustalenia, w oparciu o które serwisy Bank dokonuje wyliczeń. Co równie istotne, konsumenci nie mają dostępu do danych znajdujących się w systemach transakcyjnych, zatem nie mogą zweryfikować prawdziwości i poprawności danych prezentowanych przez Bank. Rodzi to uzasadnione ryzyko, że kursy dewiz są ustalane lub mogą być ustalane w arbitralny i nieprzewidywalny dla konsumentów sposób. W ocenie Prezesa Urzędu, Bank ustalając kursy walut obcych, po których przeliczane są raty kapitałowo-odsetkowe kredytu, musi opierać się na obiektywnych, dostępnych i możliwych do zweryfikowania przez konsumenta danych.

W związku z powyższym nie można zgodzić się ze stanowiskiem prezentowanym przez Bank, zgodnie z którym odwołanie się w klauzuli kursowej do strony internetowej Reuters jest wystarczająco precyzyjne z punktu widzenia przeciętnego użytkownika sieci Internet, ponieważ skorzystanie z powszechnie używanych wyszukiwarek skieruje konsumenta na oficjalne strony internetowe Reuters.

Na mocy omawianej klauzuli Bank zastrzegł również, że „jeśli z jakiegokolwiek przyczyny kursy walutowe na stronie Reuters przestaną być dostępne np. w związku z zaniechaniem przez Reuters świadczenia tej usługi, Bank powiadomi o tym Kredytobiorcę/Pożyczkobiorcę i przekaże informację o innym źródle danych, które będzie prezentować kursy walut na rynku międzybankowym”. Wątpliwości interpretacyjne budzi m.in. sformułowanie „jeśli z jakiegokolwiek przyczyny kursy walutowe na stronie Reuters przestaną być dostępne”. Bank jedynie przykładowo wskazał, że stwierdzenie to odnosi się do zaniechania przez Reuters świadczenia tej usługi, jednocześnie pozostawiając otwarty katalog okoliczności, które zostaną przez Bank uznane za brak dostępu do kursów prezentowanych przez Reuters. Bank nie wskazał przy tym, o jakiego rodzaju niedostępność mogłoby chodzić (czasową, trwałą, techniczną itp.). W ocenie Prezesa Urzędu, posługiwanie się przez Bank niejasnymi i nieprecyzyjnymi określeniami, rodzi uzasadnione ryzyko, że Bank w dowolnym, niemożliwym do przewidzenia przez konsumenta momencie, będzie mógł wybrać inne źródło danych, z którego skorzysta. W tym miejscu należy podkreślić, że Bank - jako silniejsza strona umowy - posiada uprawnienie do dowolnej interpretacji treści klauzuli. Konsument nie ma przy tym pewności, że wybrane przez Bank źródło będzie obiektywne, dostępne i możliwe do weryfikacji. W ocenie Prezesa Urzędu, w omawianym przypadku konsument może być narażony na nieprzewidywalne zmiany dotyczące istotnego parametru umownego, bez możliwości zwerifikowania ich zasadności w oparciu o jakiegokolwiek obiektywne kryteria. Należy także podkreślić, że omawiane postanowienie przyznaje Bankowi uprawnienie do arbitralnego i dowolnego wyboru innego źródła danych, w oparciu o które ustalane są kursy walut w Banku, natomiast konsument nie ma żadnego wpływu na tę decyzję. Nie bez znaczenia pozostaje również to, że Bank nie wskazał, w jaki sposób oraz w jakim czasie przekazałby konsumentom informację na temat źródła danych stanowiących podstawę ustalania kursów walut w przypadku braku możliwości korzystania ze strony internetowej Reuters.

W ocenie Prezesa Urzędu takie ukształtowanie stosunku prawnego może prowadzić do dowolnego kształtowania przez Bank kursów walut służących do spłaty rat kredytu oraz uzyskania przez Bank dodatkowego wynagrodzenia, wysokości którego w chwili zawierania umowy ani w momencie spłaty poszczególnych rat kredytu konsument nie jest w stanie w żaden sposób oszacować.

Ad B

Informacje o wysokości obowiązujących w Banku kursów kupna i sprzedaży dewiz oraz o wysokości średniego kursu Banku i spreadu walutowego prezentowane są w Tabeli kursów Banku. Tabela ta, zgodnie z postanowieniami zawartymi we wzorcu aneksu, publikowana jest w każdy dzień roboczy, co najmniej raz dziennie i dostępna jest w oddziałach Banku, na stronie internetowej Banku i w usługach bankowości elektronicznej. Jednocześnie, postanowienia zawarte we wzorcu aneksu nie precyzują, jaka liczba Tabel będzie obowiązywać w danym dniu. Co więcej, nie jest również określone, w oparciu o dane z której konkretnie godziny Tabela jest sporządzana. We wzorcach umów znajduje się postanowienie o treści: „Spłata rat kapitałowo-odsetkowych z rachunku prowadzonego w PLN jest dokonywana po uprzednim przeliczeniu rat kapitałowo-odsetkowych według kursu sprzedaży dewiz dla ...

publikowanego w ostatniej Tabeli kursów Banku, obowiązującej w dniu spłaty”. Postanowienie to również nie precyzuje, ile Tabel będzie obowiązywać w danym dniu.

Na mocy kwestionowanej klauzuli Bank może stworzyć i opublikować dowolną liczbę Tabel obowiązujących w każdym dniu roboczym, bazujących na danych z systemów transakcyjnych, które nie muszą być danymi aktualnymi. W konsekwencji, konsumenci nie wiedzą w odpowiednim momencie - tj. najpóźniej w chwili spłaty poszczególnych rat kredytu, w oparciu o które dane zostaną dokonane przeliczenia wysokości rat kapitałowo-odsetkowych. Tym samym, omawiane postanowienie pozwala Bankowi wpływać na kształtowanie wysokości rat kredytowych konsumentów, bowiem na jego podstawie Bank może narzucać konsumentom kurs waluty, który będzie dla niego najkorzystniejszy.

W związku z powyższym, w ocenie Prezesa Urzędu, zakwestionowane w pkt. A i pkt B postanowienia umowne mogą kształtować prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. Omawiane klauzule mogą bowiem wprowadzać nieusprawiedliwioną dysproporcję praw na niekorzyść konsumentów. Analizowane postanowienia przyznają Bankowi uprawnienie do dokonywania arbitralnych, nieprzewidywalnych i dowolnych zmian czynników wpływających na wysokość rat kapitałowo-odsetkowych, do których spłaty zobowiązani są konsumenci.

Zgodnie z art. 23d uokik „Prawomocna decyzja o uznaniu postanowienia wzorca umowy za niedozwolone ma skutek wobec przedsiębiorcy, co do którego stwierdzono stosowanie niedozwolonego postanowienia umownego, oraz wobec wszystkich konsumentów, którzy zawarli z nim umowę na podstawie wzorca wskazanego w decyzji.”

Prawomocna decyzja wywoła zatem skutki w odniesieniu do konsumentów, którzy zawarli lub zawrą²³ umowę z Bankiem na podstawie wzorca wskazanego w niniejszej decyzji. A zatem, znaczenie dla określenia zakresu oddziaływania niniejszej decyzji ma fakt wykorzystania wzorców obejmujących zakwestionowane w niniejszej decyzji postanowienia.

Należy także podkreślić, że niniejsza decyzja dotyczy osób, które zawarły umowę na podstawie rzeczonych wzorców przed jej uprawomocnieniem się, obejmuje w tym także wygasłe stosunki prawne, tj. sytuacje, w których na dzień wydania decyzji konsumenci nie są stronami obowiązujących umów, jak również konsumentów, którzy zawarli umowy w dacie późniejszej, jak i zawrą umowę na podstawie kwestionowanego wzorca, nawet po jej uprawomocnieniu się, aż do czasu zaprzestania stosowania przez Bank postanowienia wzorca umowy uznanego za niedozwolone.

Skutkiem prawomocnej decyzji w odniesieniu do przedsiębiorcy, do którego jest skierowana, jest brak możliwości wykorzystywania postanowień wzorca umowy uznanych decyzją za abuzywne w ramach działalności przedsiębiorcy, w której posługuje się wzorcami umów do zawierania umów z konsumentami.

²³ Por. komentarz K. Pacuła [w:] K. Osajda (red.), Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów (art. 23d). Komentarz, Warszawa 2019, Legalis, Nb. 12, 12.1: „Odczytanie wprost art. 23d OchrKonkurU może sugerować, że decyzja wywołuje skutki wyłącznie w odniesieniu do konsumentów, którzy zawarli umowę z przedsiębiorcą posługującym się wzorcem w okresie poprzedzającym uprawomocnienie się decyzji Prezesa UOKiK. Nie wydaje się jednak, ażeby intencją ustawodawcy było objęcie skutkami stwierdzenia abuzywności wyłącznie ukształtowanych już sytuacji prawnych. Należy zatem przyjąć, że skutki określone w art. 23d OchrKonkurU odnoszą się do konsumentów, którzy zawarli umowę z przedsiębiorcą przy wykorzystaniu wzorca obejmującego zakwestionowane postanowienie przed uprawomocnieniem się decyzji Prezesa UOKiK, jak również w okresie późniejszym.”

Wobec powyższego, Prezes Urzędu orzekł jak w pkt. I niniejszej decyzji.

Odniesienie do wniosków złożonych przez Bank w toku postępowania

I. W piśmie z dnia 6 lutego 2018 r. Bank wniósł o:

1. na podstawie art. 60 ust. 1 i 4 uokik o wyznaczenie i przeprowadzenie niejawniej rozprawy;
2. na podstawie art. 52 ust. 1 uokik o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków: [***] na następujące okoliczności faktyczne:
 - a) przyczyn, przygotowania, przebiegu spotkania w dniu 30 lipca 2014 r. pomiędzy przedstawicielami Banku a pracownikami UOKiK, w toku którego Bank szczegółowo omówił uwarunkowania rynkowe związane z ustaleniem kursów wymiany (walut) dewiz oraz projekt klauzul, które następnie zostały implementowane do wzorców aneksów zawieranych z konsumentami.
 - b) przedstawionych przez Bank propozycji treści klauzul umownych, które Bank zamierzał zastosować we wzorcach umów, aneksach do umów kredytu i pożyczek hipotecznych odnoszących się do walut obcych, a także oceny tych propozycji przez przedstawicieli UOKiK w kontekście zgodności z prawem brzmienia ww. klauzul umownych.
3. przeprowadzenie dowodu z dokumentów załączonych do pisma na okoliczności treści tych dokumentów i faktów nimi stwierdzonych, a także na okoliczności szczegółowo opisane w treści uzasadnienia pisma.

Odnosząc się kolejno do ww. wniosków, Prezes Urzędu wskazuje na poniższe.

Ad 1

Stosownie do przepisu art. 60 ust. 1 uokik, Prezes Urzędu może w toku postępowania przeprowadzić rozprawę. Jednocześnie zgodnie z ust. 3 tego przepisu, Prezes Urzędu może wezwać na rozprawę i przesłuchać strony, świadków oraz zasięgnąć opinii biegłych. Jak wskazuje się w doktrynie²⁴, przeprowadzenie rozprawy przeprowadzenie rozprawy ma charakter fakultatywny, należy zatem do sfery uznania Prezesa UOKiK, a podstawowym kryterium powinno być przyśpieszenie lub uproszczenie postępowania. W doktrynie wskazuje się, że obowiązek wyznaczenia rozprawy może mieć miejsce jedynie w przypadku, gdy jest to potrzebne dla wyjaśnienia sprawy przy udziale świadków lub biegłych albo w drodze oględzin. Prezes Urzędu ocenił, iż w niniejszej sprawie nie zaistniała konieczność przeprowadzenia rozprawy. Należy bowiem wskazać, że istotą rozpatrywanej sprawy jest stosowanie przez Bank we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych. Prezes UOKiK dokonał więc oceny treści klauzul umownych wykorzystywanych przez Bank w obrocie z konsumentami pod kątem przesłanek wynikających z art. 385¹ § 1 k.c. W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że materiał dowodowy zgromadzony w niniejszej sprawie, na który składają się m.in. stosowane przez Bank wzorce umów oraz wyjaśnienia Banku, jest w ocenie Prezesa UOKiK wystarczający dla dokonania takiej oceny.

²⁴ T. Skoczny, Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, Warszawa 2014.

Ad 2

Odnosząc się do wniosku Banku o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków na powyżej wskazane okoliczności, należy przywołać treść przepisu art. 227 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. 2020 poz. 1575) w zw. z art. 84 uokik, zgodnie z którym przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. W ocenie Prezesa UOKiK, wniosek Banku o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków jest bezzasadny. Okoliczności wskazane we wniosku nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie dotyczącej oceny abuzywności kwestionowanych postanowień.

W tym miejscu należy wskazać, że fakt odbycia się spotkania UOKiK z Bankiem, na którym Bank zaprezentował założenia do projektu klauzul kursowych jest znany UOKiK z urzędu, co jednak nie zmienia braku jego istotności dla rozpoznawanej sprawy.

Podkreślić jednak trzeba, że Prezes UOKiK wykląda przepisy prawa i dokonuje subsumcji ustalonych w sprawie stanów faktycznych w ramach prowadzonych postępowań z uwagi na to, że ochrona konkurencji i konsumentów realizowana jest *ex post*, a przepisy przewidują możliwość interwencji w przypadku naruszeń prawa. Ocena postanowień wzorców umów stosowanych w obrocie z konsumentami dokonywana jest przez Prezesa UOKiK wyłącznie w ramach postępowania o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Co więcej, w dacie wzmiankowanego spotkania wyłączną kompetencję do orzekania w tym obszarze miał Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a Prezes UOKiK mógł być jedynie jednym z podmiotów inicjujących procedurę przed Sądem.

Prezes UOKiK nie posiada zatem kompetencji do akceptacji treści klauzul w trybie niesformalizowanych kontaktów z przedsiębiorcami. W takiej sytuacji, nawet fakt zgłoszenia zastrzeżeń nie mających - zdaniem przedsiębiorcy - istotnego znaczenia, nie oznacza akceptacji treści klauzul czy dopuszczalności wykorzystywania w obrocie jako zgodnych z prawem.

O ile należy pozytywnie ocenić fakt, że przedsiębiorca z własnej inicjatywy poinformował UOKiK o zamierzonych zmianach w stosowanych wzorcach umów, to nie mógł oczekiwać uzyskania wiążącej oceny treści klauzul, co było dla niego jasne podczas spotkania.

W ramach postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone ocenie podlega klauzula o określonej treści, natomiast okoliczności jej wprowadzenia nie mają znaczenia dla stwierdzenia jej abuzywności. Abuzywność ma bowiem charakter obiektywny.

Ad 3

W taki sam sposób należy ocenić wnioski dowodowe o przeprowadzenie dowodu z dokumentów załączonych do pisma na okoliczności treści tych dokumentów i faktów nimi stwierdzonych, a także na okoliczności szczegółowo opisane w treści uzasadnienia pisma. W ocenie Prezesa UOKiK, omawiane okoliczności pozostają bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy z tego względu, że ww. informacje i dokumenty nie mają związku ze sposobem kształtowania przez Bank treści postanowień umownych zamieszczanych we wzorcach wykorzystywanych w obrocie z konsumentami.

Do pisma dołączono:

1. Wykres kształtowania się średnich kursów rynku międzybankowego, NBP oraz BZ WBK dla CHF od 1 września 2014 r. do 31 grudnia 2017 r. oraz wykres kształtowania się średnich kursów rynku międzybankowego, NBP oraz BZ WBK dla EUR od 1 września 2014 r. do 31 grudnia 2017 r.
2. Korespondencję dotyczącą przygotowania spotkania Banku z UOKiK, które finalnie odbyło się 30 lipca 2014 r. wraz z prezentacją Banku.
3. Dokumentację dotyczącą wniosku Banku o udostępnienie akt sprawy o sygn. DDK-405-24/08/BK, również w ramach wniosku o udostępnienie informacji publicznej.
4. W treści uzasadnienia pisma Bank wskazuje, że Prezes UOKiK analizował już pod kątem abuzywności klauzule, w której Bank PKO BP SA powoływał się przy ustalaniu kursu walut na dane publikowane w serwisie Reuters (decyzja DDK-13/2013 z dnia 13 grudnia 2013 r.). Zdaniem Banku, wówczas Prezes UOKiK nie dostrzegł abuzywności w niedostatecznym sprecyzowaniu sformułowana „serwis informacyjny Reuters”, z tego też względu nie może obecnie kwestionować sformułowania o zbieżnej treści.
5. Bank podnosi, że Prezes UOKiK powoływał się na pogląd wyrażony przez Sąd Okręgowy w Warszawie w wyroku z dnia 27 grudnia 2010 r. (sygn. XVII AmC 1531/09), który stanowił podstawę wpisu do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone pod numerem 5743, m.in. w stanowisku z dnia 8 marca 2017 r. wydanym w sprawie rozpoznawanej przez Sąd Okręgowy w Krakowie (sygn. akt I C 1196/16), gdzie - zdaniem Banku - Prezes UOKiK stwierdził, że „o abuzywności spornego postanowienia decyduje fakt, iż uprawnienie banku do określania wysokości kursu sprzedaży CHF nie jest w żaden sposób formalnie ograniczone, zwłaszcza nie przewiduje wymogu aby wysokość kursu ustalonego przez bank pozostawała w określonej relacji do średniego kursu NBP lub kursu ukształtowanego przez rynek walutowy.” Bank wywodzi z faktu zacytowania przez UOKiK fragmentu uzasadnienia sądu, że przyjął on wywód sądu za własny w całości i dopuszczał tym samym sposób ustalania kursu wymiany walut w oparciu o kurs kształtowany przez rynek walutowy, jako taki który konsument jest w stanie samodzielnie zweryfikować.

Ad 3.1

Okoliczność faktycznego kształtowania się średniego kursu Banku w relacji np. o kursu NBP nie ma znaczenia na gruncie niniejszej sprawy z uwagi na specyfikę kontroli postanowień wzorców umów dokonywanej przez Prezesa Urzędu (tzw. „kontrola abstrakcyjna”), istotę i cel rozpatrywanej sprawy (stosowanie przez Bank we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w art. 385¹ § 1 k.c.), lecz także z powodu konieczności dokonywania oceny postanowień umownych bez względu na sposób ich wykonywania przez przedsiębiorcę.

Ad 3.2

Choć jak już wskazywano, okoliczność odbycia się spotkania z UOKiK i zaprezentowania na nim treści klauzul, które Bank zamierzał implementować do wzorców umów, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia w aspekcie abuzywności klauzul, to jednak konieczne jest odniesienie się do niektórych z argumentów przywołanych przez Bank.

Bank twierdzi, że „Kwestionowana obecnie przez Prezesa UOKiK klauzula kursowa została omówiona przez Bank z UOKiK już w 2014 r. Wówczas klauzula ta nie budziła poważnych

wątpliwości przedstawicieli UOKiK, co doprowadziło do zastosowania takiej skonsultowanej treści klauzuli, do wzorca umownego.” (k. 121).

Bank przyznaje zatem, że klauzula budziła wątpliwości Prezesa UOKiK, a mimo to Bank zastosował ją we wzorcach.

Bank twierdzi, że wyraźnie zasygnalizował zamiar wprowadzenia zmian w zakresie omawianych klauzul, w celu usunięcia ewentualnej abuzywności postanowień zawartych we wzorcach umów stosowanych przez przejmowany przez Bank Kredyt Bank SA, czego dowodem ma być korespondencja e-mail z dnia 1 lipca, 2 lipca i 23 lipca 2014 r., co jednak nie znajduje potwierdzenia w treści tej korespondencji. Bank proponując spotkanie wskazał, że „w momencie przejścia byłego Kredyt Banku SA, Bank Zachodni WBK SA stał się właścicielem portfela kredytów hipotecznych indeksowanych do waluty obcej. W celu zmniejszenia portfela kredytów walutowych i kredytów indeksowanych do waluty obcej a tym samym ograniczenia ryzyka klientów związanego z kursem walut, Bank zamierza zaproponować klientom szereg rozwiązań, zachęcających ich do zmiany umowy.” Z korespondencji elektronicznej i prezentacji przygotowanej na spotkanie wynika, że działania Banku miały być ukierunkowane na realne zmniejszenie wielkości portfela kredytów hipotecznych indeksowanych i walutowych i obejmować zachęty do przewalutowania, wcześniejszej spłaty. Zaproponowanie nowej klauzuli dotyczącej wymiany kursów walut miało na celu ujednoczenie zapisów dla całego portfela kredytów z uwagi na funkcjonujące różne zapisy regulujące zasady określania sposobów i terminów ustalania kursów wymiany walut.

Należy także zwrócić uwagę na sekwencję wydarzeń po spotkaniu z UOKiK w dniu 30 lipca 2014 r. Planowany termin kampanii informacyjnej do klientów ustalono na sierpień 2014 r. - co wynika z prezentacji Banku (k. 151), a zmienione klauzule wprowadzono do wzorców umów od 1 września 2014 r. Zestawienie tych dat (tj. spotkania z UOKiK i wdrożenia kampanii informacyjnej) wyraźnie wskazuje, że opinia UOKiK na temat proponowanych klauzul nie była istotnym elementem zaplanowanej i konsekwentnie zrealizowanej operacji Banku.

Ad 3.3

Fakt, że Bank wnosił o udostępnienie akt sprawy o sygn. DDK-405-24/08/BK, również w ramach wniosku o udostępnienie informacji publicznej, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Podobny walor miałyby włączenie akt ww. postępowania do niniejszego postępowania. Prowadzone obecnie postępowanie dotyczy wzorców obowiązujących po 1 września 2014 r. podczas gdy postępowanie o sygn. DDK-405-24/08/BK takich wzorców umów w odniesieniu do Banku nie dotyczyło.

Powyżej powołane postępowanie wyjaśniające dotyczące klauzul stosowanych przez banki m.in. przez BZ WBK SA i Kredyt Bank SA, zdaniem Banku, nie doprowadziło do zidentyfikowania jakichkolwiek naruszeń ze strony BZ WBK SA oraz Kredyt Bank SA. Dla pełnego obrazu sprawy tezę Banku należy zestawić z poniższą informacją.

W Raporcie dotyczącym spreadów, do którego materiał zgromadzono w trakcie powołanego postępowania wyjaśniającego, wskazano co następuje: „Biorąc pod uwagę niekorzystne dla konsumenta ukształtowanie postanowień wzorców umów kredytu hipotecznego w przedmiocie ustalania kursów walut obcych stosowanych na potrzeby wykonywania tychże umów, Prezes Urzędu postanowiła podjąć działania w celu wyeliminowania tak skonstruowanych postanowień umownych. Optymalnym narzędziem dla osiągnięcia takiego skutku jest powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone. W efekcie postępowania wyjaśniającego w sprawie wstępnego wyjaśnienia, czy banki

udzielające konsumentom kredyty hipoteczne nie stosują w swoich wzorcach umownych niedozwolonych postanowień (raport w tej sprawie opublikowany został w maju 2008 roku), Prezes Urzędu, w kwietniu 2009 roku, wytoczyła przeciwko Bankowi Millennium powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Wśród zakwestionowanych znalazły się postanowienia dotyczące ustalania kursów walutowych stosowanych dla rozliczania kredytów hipotecznych indeksowanych w walutach obcych.

Należy wskazać, że podobne postanowienia umowne - mimo odmiennych sformułowań podobne co do skutku - obecne były we wzorcach wszystkich skontrolowanych wówczas banków (Bank BPH S.A., BOŚ S.A., Fortis Bank Polska S.A., GE Money Bank S.A., ING Bank Śląski S.A., Kredyt Bank S.A., Nordea Bank Polska S.A., BRE Bank S.A., Bank Zachodni WBK S.A., Deutsche Bank PBC S.A., Getin Bank S.A., Invest Bank S.A., Lukas Bank S.A., Bank Polska Kasa Opieki S.A., Bank PKO BP S.A., Santander Consumer Bank S.A.). Wystosowanie pozwu przeciwko jednemu bankowi podyktowane było tym, że wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznający daną klauzulę za niedozwoloną odnosi skutek wobec wszystkich innych przedsiębiorców. Ze względu na powyższe, w przypadku wydania przez Sąd wyroku uznającego kwestionowane postanowienia za niedozwolone, ich stosowanie w obrocie z konsumentami również przez inne banki stałoby się zakazane z chwilą wpisania wspomnianych klauzul do rejestru klauzul niedozwolonych. Dlatego też dla wyeliminowania danej klauzuli z obrotu wystarczające jest skierowanie pozwu przeciwko jednemu przedsiębiorcy.”²⁵

Z powyższego wynika, że ówczesnie Prezes UOKiK przedstawił publicznie opinię, że klauzule dotyczące postanowień wzorców umów kredytu hipotecznego w przedmiocie ustalania kursów walut obcych stosowane zarówno przez BZ WBK SA jak i Kredyt Bank SA mogły nosić znamiona abuzywności.

Ad 3.4

W ramach powołanego postępowania, które prowadzone było w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, Prezes UOKiK oceniał treść klauzuli stosowanej przez PKO BP w kontekście wpisanego do rejestru postanowień wzorców umowy uznanego za niedozwolone, postanowienia wykazując, że treść zakwestionowanej klauzuli jest tożsama z wpisaną klauzulą do rejestru i wywołuje skutki mimo nieznacznych odmienności wynikających z użytych zwrotów i wyrazów. Prezes UOKiK nie oceniał klauzuli stosowanej przez PKO BP w ramach postępowania o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone i w związku z tym jego argumentacja miała inny charakter niż w ramach niniejszego postępowania.

Ad 3.5

Prezes UOKiK faktycznie przywołał wzmiankowaną przez Bank wypowiedź Sądu, o czym świadczą słowa „sąd wskazał, że (..)” na s. 8 powołanego Istotnego poglądu wydanego przez Prezesa UOKiK.

Należy jednak podkreślić, że Prezes UOKiK zamieścił informację o toku rozumowania Sądu co do mechanizmu jakim się kierował uznając postanowienie wzorca umowy za niedozwolone, w części oznaczonej jako I.2 zatytułowanej „Stan prawny oraz doktryna” w lit. c „Postanowienia dotyczące zasad ustalania kursów walut obcych, wpisane do rejestru

²⁵ Raport dotyczący spreadów, Warszawa, wrzesień 2009 r., s. 14
<https://www.uokik.gov.pl/raporty2.php>

postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone”. Rozważania Prezesa UOKiK znajdują się natomiast w części oznaczonej symbolem I.3.

Prezes UOKiK nie komentował poszczególnych wywodów Sądu, a z całą pewnością nie twierdził, że fakt odwołania się do kursu kształtowanego przez rynek walutowy jest równoznaczny z tym, że konsument jest w stanie go samodzielnie zweryfikować.

Jak już wskazano, Prezes UOKiK dokonuje oceny abuzywności w ramach kończącej postępowanie w sprawie uznania postanowienia i stanowi wyraz oceny Prezesa UOKiK danego stanu faktycznego w danych okolicznościach sprawy. Nie można mówić o zmianie wykładni prawa podczas gdy klauzula stosowana przez Bank oceniana w ramach niniejszego postępowania nie podlegała ocenie w ramach innego postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone.

II. W toku postępowania Bank sygnalizował chęć zakończenia postępowania w drodze decyzji zobowiązującej. W piśmie z dnia 10 sierpnia 2017 r. Bank wyraził wolę doprecyzowania klauzuli kursowej i ustalenia dalszych działań ze strony Banku podczas spotkania z UOKiK. W piśmie z dnia 20 października 2017 r. zaproponowano spotkanie, którego celem byłoby kontynuowanie dyskusji na temat zakresu ewentualnej decyzji zobowiązującej. W piśmie z dnia 23 października 2018 r. Bank ponownie zaproponował doprecyzowanie brzmienia zakwestionowanej klauzuli walutowej.

W toku postępowania Bank przedstawiał warianty możliwego polubownego zakończenia postępowania.

W piśmie z dnia 14 sierpnia 2020 r. podsumowującym stanowisko Banku, Strona podtrzymała wolę przyjęcia zobowiązania, o którym mowa w art. 23c uokik przedstawiając ostateczną propozycję zobowiązania.

Bank zaproponował, że powiadomi klientów, którzy zawarli aneksy zawierające klauzule będące przedmiotem niniejszego postępowania o możliwości skorzystania z propozycji zawarcia aneksu do umowy kredytowej.

Klienci mogliby uzyskać:

1. zwrot kwot wynikających z różnicy między kursem średnim Narodowego Banku Polskiego (dalej „NBP”) a kursem Banku zastosowanym do spłat kredytu od dnia zawarcia aneksu zawierającego klauzule będące przedmiotem postępowania do dnia skorzystania przez klienta z propozycji;
2. możliwość przewalutowania kredytu na PLN albo dokonania wcześniejszej całkowitej lub częściowej spłaty kredytu w terminie 6 miesięcy od dnia skorzystania przez klienta z propozycji z wykorzystaniem preferencyjnego kursu wymiany walut, tj. kursu średniego NBP obniżonego o 20 groszy;
3. możliwość rozliczania przyszłych spłat rat kredytowych w oparciu o kurs średni NBP obowiązujący w dniu spłaty;
4. możliwość skorzystania z promocyjnych warunków korzystania z usług bankowych w okresie 5 lat od dnia zawarcia porozumienia (obniżenie do 0 zł opłat za wypłatę gotówki kartami debetowymi wydanymi do kont osobistych prowadzonych w złotówkach w bankomacie w kraju i zagranicą (poza siecią banku), obniżenie do 0 zł opłaty miesięcznej za karty debetowe wydane do kont osobistych prowadzonych w złotówkach i za karty kredytowe - zwolnienie z opłaty dla wszystkich kart posiadanych przez klienta, 50 % bonifikaty na ubezpieczenie nieruchomości - dla umów ubezpieczeń zawartych od dnia skorzystania z propozycji.

Bank w ramach propozycji zobowiązywał się także do przeznaczenia 100.000,00 PLN na edukację finansową konsumentów.

Stosownie do treści przepisu art. 23c ust. 1 uokik, jeżeli przedsiębiorca przed wydaniem decyzji, o której mowa w art. 23b ust. 1 uokik, zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zakończenia naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 23a uokik, lub usunięcia skutków tego naruszenia, Prezes Urzędu może, wydając decyzję, o której mowa w art. 23b ust. 1 uokik, zobowiązać przedsiębiorcę do wykonania tych zobowiązań.

Z treści ww. przepisu wynika, że przyjęcie przez Prezesa UOKiK propozycji przedłożonych przez przedsiębiorcę leży w zakresie uznania administracyjnego. W decyzji zobowiązującej mogą być wymienione tylko takie zobowiązania, których wykonania podjął się sam przedsiębiorca, a Prezes UOKiK nie może wskazać w tego rodzaju decyzji zobowiązania, którego przedsiębiorca nie zaakceptował²⁶.

Oceniając treść złożonego przez Bank zobowiązania nie można nie wziąć pod uwagę treści wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18 (*Dziubak vs Raiffeisen Bank International AG*; dalej: Wyrok C-260/18)²⁷. W odniesieniu do wskazanego wyroku TSUE Prezes UOKiK opracował stanowisko w sprawie tego wyroku i jego skutków dla umów zawieranych w obrocie konsumenckim²⁸.

Pomimo, że ww. rozstrzygnięcie dotyczy kontroli indywidualnej, jego skutki są dalekosiężne i oddziałują także na ocenę zaproponowanego zobowiązania Banku w kontekście treści postulowanych postanowień oraz stopnia usunięcia skutków zarzucanego naruszenia.

Skutki stosowania ocenianych w niniejszej Decyzji klauzul należy rozpatrywać w szerokim ujęciu, z uwzględnieniem poniższych okoliczności. Wielu klientów banków kwestionując rozwiązania zawarte w umowach kredytu odnoszących się do walut obcych w toku sporów sądowych, jako podstawę żądań procesowych wskazuje niezwiązanie postanowieniami abuzywnymi, przede wszystkim dotyczącymi klauzul określających sposób ustalania kursu walut niezbędny do wypłaty i spłaty kredytu. Skutek eliminacji klauzul abuzywnych zawartych w konkretnej umowie wobec jej bytu lub treści może być zróżnicowany, także w zależności od woli konsumenta. Z analizy aktualnego orzecznictwa płynie wniosek, że najdalej idącymi ekonomicznymi skutkami stosowania niedozwolonych postanowień umownych dotyczących klauzul indeksacyjnych zawartych w umowach o kredyt tzw. walutowy jest uznanie, że kredyt powiązany z walutą ma być wykonywany jako kredyt w PLN przy oprocentowaniu stawką odwołującą się do LIBOR czy EURIBOR, albo ustalenie, że umowa kredytu bez klauzuli indeksacyjnej jako określającej świadczenie główne indeksacji, bez świadczenia głównego nie może się ostać i trzeba stwierdzić jej nieważność.

²⁶ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22 marca 2017 r., sygn. akt VI ACa 981/14; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30 marca 2012 r., sygn. akt VI ACa 1311/11.

²⁷ Orzeczenie TSUE ma znaczenie nie tylko dla konkretnej sprawy rozstrzyganej przez sąd krajowy, który jest nim związany, lecz również dla spraw rozstrzyganych przez inne sądy, w których zastosowanie mają przepisy prawa UE interpretowane przez Trybunał. W niniejszej sprawie TSUE interpretował przepisy Dyrektywy 93/13/EWG, która dotyczy problematyki niedozwolonych postanowień umownych. Nie tylko sąd, który zwrócił się z pytaniem prejudycjalnym, ale także wszystkie inne sądy, które rozpatrują podobną kwestię, związane są wyrokiem TSUE, co wynika z art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej o lojalnej współpracy (por. uchwała SN z dnia 14 października 2015 r., sygn. I KZP 10/15).

²⁸ <https://finanse.uokik.gov.pl/chf/stanowisko-prezesa-uokik-ws-dziubak-vs-raiffeisen-bank-international-ag/>

Istota zaproponowanego w ramach zobowiązania rozwiązania sprowadza się do tego, że do spłaty kredytu będzie stosowany obowiązujący w danym dniu kurs średni NBP, co ma w założeniu wyeliminować mankamenty aktualnie wykorzystywanego postanowienia. W tym miejscu wskazać należy, że w prawie krajowym obowiązuje przepis art. 358 § 2 k.c., który zakłada możliwość spełnienia w walucie polskiej świadczenia wynikającego ze zobowiązania, którego przedmiotem jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej, o ile nie sprzeciwia się temu ustawa, orzeczenie sądowe będące źródłem zobowiązania lub umowa. Na potrzeby spełnienia świadczenia wartość waluty obcej określana jest według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia wymagalności roszczenia, o ile ustawa, orzeczenie sądowe lub czynność prawna nie zastrzega inaczej. Wspomniana zasada została wprowadzona ustawą z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz ustawy - prawo dewizowe (Dz.U. z 2008 r. nr 228, poz. 1506), która weszła w życie w dniu 24 stycznia 2009 r.

Przepis art. 358 § 2 k.c. powoływany jest przez banki w ramach postępowań sądowych jako przepis dyspozytywny, który powinien zastępować niedozwolone postanowienia umowne i tym samym pozwalać na utrzymanie wykonywanych umów w mocy.

Trybunał w Wyroku C-260/18 wskazał jednak, że możliwość zastąpienia nieuczciwego warunku umowy przepisem prawa krajowego stanowi wyjątek od ogólnej zasady, zgodnie z którą umowa powinna dalej obowiązywać bez nieuczciwych warunków o ile jest to możliwe, i ograniczona jest do przepisów prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym, jeżeli strony wyrażą na to zgodę.

W świetle wyroku C-260/18 niedozwolone postanowienie można zastąpić przepisem dyspozytywnym prawa krajowego gdy strony wyrażą na to zgodę, jeżeli łącznie spełnione zostaną następujące warunki:

- usunięcie nieuczciwego warunku doprowadziłoby do upadku umowy,
- konsument ocenia skutki upadku umowy jako niekorzystne i sprzeciwia się im,
- przepis ten odzwierciedla „*równowagę, którą prawodawca krajowy starał się ustanowić między całością praw i obowiązków stron określonych umów*”.

Z przepisem dyspozytywnym mamy do czynienia wtedy, gdy ustawodawca przewidział, że dany przepis będzie miał zastosowanie dla określonego typu umowy w braku odmiennego uzgodnienia umownego.

Zgodnie z przywołanym wyżej stanowiskiem Prezesa UOKiK z 21 grudnia 2019 r., art. 358 § 2 k.c. nie może zostać uznany za przepis dyspozytywny, bez względu na to, czy zobowiązania powstały przed czy po dniu wejścia w życie ustawy go wprowadzającej. A zatem w sytuacji kiedy sąd dokonuje oceny klauzul określających sposób ustalania kursu walut niezbędny do spłaty rat kredytu w umowach dotyczących kredytów odnoszących się do walut obcych i uznaje je za abuzywne, a potem wyciąga wszelkie konsekwencje z tego wynikające, oceniając możliwość dalszego funkcjonowania konkretnej umowy nie może sanować jej, wprowadzając w miejsce klauzuli abuzywnej regułę wyrażoną w art. 358 § 2 k.c.

Zasada, zgodnie z którą sądy krajowe nie mogą dokonywać zmiany nieuczciwych warunków umownych, ma zastosowanie niezależnie od tego, czy na nieuczciwy charakter warunków powołuje się konsument, czy też nieuczciwy charakter warunków uznaje się z urzędu.

Zasada ta nie narusza jednak prawa stron do zmiany lub zastąpienia nieuczciwego warunku umownego nowym warunkiem w ramach przysługującej im swobody zawierania umów. Nowy warunek nie może nosić znamion abuzywności, jednocześnie zmiana lub zastąpienie nieuczciwego warunku umownego nie może pozbawić konsumenta praw wynikających

z niewiążącego charakteru zastąpionego warunku takich jak roszczenie o przywrócenie stanu poprzedniego.

W ramach propozycji zobowiązania przedsiębiorca chciał wystosować propozycję zawarcia aneksów do tej grupy, która zawarła aneksy z postanowieniami kwestionowanymi niniejszą Decyzją. W odniesieniu do tej propozycji, mamy zatem do czynienia, w przypadku wyrażenia przez konsumenta zgody na podpisanie aneksu w nowym brzmieniu, z potencjalną zmianą umowy w drodze porozumienia stron. Tego typu zmiana jest prawnie dopuszczalna w świetle przepisów i orzecznictwa TSUE. Warto jednak wziąć pod uwagę to, że intencje przyświecające zaaprobowaniu dokonaniu zastąpienia klauzuli abuzywnej postanowieniem o tej konkretnej treści może wywołać konfuzję zarówno u konsumentów, jak i sądów. Należy bowiem pamiętać, że chociaż można rozważać możliwość zawarcia porozumienia pomiędzy stronami, przy wykorzystaniu postanowienia, które treścią odpowiada przepisowi art. 358 § 2 k.c., to już jak wyżej wskazano, w ramach dokonania kontroli incydentalnej kwestionowanego w Decyzji postanowienia i wyciągnięcia wszelkich skutków wynikających z jego stosowania w umowie, próba zastąpienia przez sąd klauzuli abuzywnej takim przepisem nie jest dopuszczalna.

Przyjęcie zobowiązania o takiej treści mogłoby osłabić wydźwięk powołanego już stanowiska Prezesa UOKiK w sprawie Wyroku C-280/18 i być nietrafnie interpretowane jako akceptacja dla uznania art. 358 § 2 k.c. jako przepisu dyspozytywnego, mogącego mieć zastosowanie w ramach kontroli incydentalnej.

Wspomnieć należy, że do zakończenia naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 23a uokik konieczne jest zaprzestanie stosowania wzorca zawierającego kwestionowane postanowienia, a zatem sam fakt zaproponowania zawarcia aneksów do umów tylko tym klientom, którzy podpisali aneksy w oparciu o wzorce będące przedmiotem postępowania jest niewystarczające. Wzorec aneksu zawierający nowo brzmiące postanowienie winien być dostępny dla wszystkich klientów Banku którzy wykonują obecnie umowy kredytu hipotecznego odnoszące się do walut obcych, a nie tylko tych którzy zawarli aneks zawierający kwestionowane postanowienia.

Biorąc pod uwagę powyższe, Prezes Urzędu nie uznał, że zasadne jest wydanie w niniejszej sprawie decyzji zobowiązującej na kanwie zaproponowanego przez Bank zobowiązania.

III. W świetle złożonego przez Bank wniosku o umorzenie postępowania, z uwagi na to, że zdaniem Prezesa UOKiK przesłanka bezprzedmiotowości postępowania w niniejszej sprawie nie wystąpiła, Prezes Urzędu orzekł jak w pkt. I sentencji decyzji.

Ad II. Rozstrzygnięcie o środkach usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych

Zgodnie z art. 23b ust. 2 uokik w decyzji, o której mowa w ust. 1, Prezes Urzędu może określić środki usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 23a uokik, w szczególności zobowiązać przedsiębiorcę do:

- 1) poinformowania konsumentów, będących stronami umów zawartych na podstawie wzorców, o których mowa w ust. 1, o uznaniu za niedozwolone postanowień tego wzorca - w sposób określony w decyzji;
- 2) złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia o treści i w formie określonej w decyzji.

Zgodnie z art. 23b ust. 4 uokik, środki usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu stosowania niedozwolonych postanowień wzorca umowy powinny być proporcjonalne do wagi i rodzaju naruszenia oraz konieczne do usunięcia jego skutków.

W niniejszej sprawie, trwające skutki naruszenia zakazu stosowania niedozwolonych postanowień wzorca umowy polegają na stosowaniu zakwestionowanych postanowień we wzorcach umów, ale także na istnieniu (stosowaniu) zakazanych postanowień w zawartych umowach²⁹, co wobec braku świadomości konsumentów, że postanowienia te nie wiążą ich, utrudnia podjęcie przez nich działań zmierzających do ewentualnego dochodzenia roszczeń z tego tytułu lub ukształtowania stosunku prawnego w sposób, który umożliwia wykonywanie umowy bez niedozwolonego postanowienia umownego.

Mając powyższe na uwadze, Prezes Urzędu nałożył w pkt. II sentencji decyzji środki usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych określonych w punkcie I sentencji niniejszej decyzji.

W ocenie Prezesa Urzędu, adekwatne do wagi i rodzaju naruszenia, jak i konieczne do usunięcia jego trwających skutków, jest poinformowanie konsumentów, m.in. będących stroną umów zawartych na podstawie wzorców, których postanowienia zostały uznane za niedozwolone, poprzez jasny i zrozumiały komunikat, przy wykorzystaniu różnych kanałów komunikacji, o uznaniu omawianych klauzul za abuzywne i skutkach stwierdzenia abuzywności. Zdaniem Prezesa Urzędu, wykonanie tych środków zapewni konsumentom wiedzę odnośnie do faktu, że zachowanie przedsiębiorcy nie jest zgodne z prawem, co pozwoli konsumentom na dokonanie oceny ich sytuacji prawnej względem Banku, w szczególności w zakresie wynikających z tej decyzji skutków, co może przełożyć się na podjęcie przez nich odpowiednich działań na drodze reklamacyjnej lub sądowej.

Dokonanie przez Prezesa UOKiK oceny postanowienia wzorca umowy w decyzji uznającej jego abuzywność, stanowi wiążące prawnie potwierdzenie braku związania konsumenta takim postanowieniem zawartym w wykonywanej przez niego umowie. Przesądzenie niedozwolonego charakteru postanowienia wzorca umowy stanowiące jednocześnie potwierdzenie tego faktu, pozwala na poinformowanie konsumentów o niewiążącym charakterze postanowienia zawartego w ich umowach. W ten sposób stworzone zostają warunki do wywodzenia roszczeń poszczególnych konsumentów.

Informacja o tym, że dane postanowienie wzorca umowy, które znalazło się w aneksie do umowy zawartym z konsumentem, pozwala konsumentowi na podjęcie poinformowanej i świadomej decyzji o tym, czy nadal chce wykonywać umowę zgodnie z jej treścią pomimo, że znajduje się w niej postanowienie abuzywne przejęte z wzorca umowy, lub też czy chce wywodzić roszczenia z faktu istnienia i wykonywania abuzywnego postanowienia w umowie.

Szerokie rozpowszechnienie oświadczenia o przedmiocie rozstrzygnięcia i wynikających z jego uprawomocnienia się skutkach na stronie internetowej Banku, spełni zarówno funkcję edukacyjną wobec konsumentów, jak i funkcję prewencyjną wobec innych przedsiębiorców.

²⁹ Por. M. Prętki, A. Wiercińska-Krużewska, Komentarz do art. 23(b) ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów [w:] Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz pod red. A. Stawicki, E. Stawicki, 2016, dostępne: LEX.

Będzie stanowić czytelną i jednoznaczną informację dla przedsiębiorców, że nieakceptowana jest sytuacja, w której przedsiębiorcy tworzą postanowienia wzorców umów, które godzą w równowagę kontraktową stron tego stosunku.

Mając na uwadze powyższe, Prezes Urzędu orzekł jak w pkt. II niniejszej decyzji.

Ad III. Rozstrzygnięcie o karze pieniężnej

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 3a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10 % obrotu osiągniętego w roku obrotowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie, dopuścił się naruszenia zakazu określonego w art. 23a ustawy.

Z powołanego przepisu wynika, że kara pieniężna za naruszenie zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w art. 385¹ § 1 k.c., ma charakter fakultatywny. O tym, czy w konkretnej sprawie zasadne jest nałożenie kary pieniężnej decyduje, w ramach uznania administracyjnego, Prezes Urzędu.

W niniejszej sprawie Prezes Urzędu uznał za zasadne skorzystanie z przysługującego mu na mocy przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów uprawnienia do nałożenia kary pieniężnej na Bank za stosowanie we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w pkt. I rozstrzygnięcia niniejszej decyzji.

Zdaniem Prezesa Urzędu, okoliczności niniejszej sprawy - w szczególności produkty, których dotyczą zakwestionowane postanowienia umowne, a także negatywne skutki ich stosowania dla prawidłowego zabezpieczenia interesów ekonomicznych konsumentów - wskazują na celowość zastosowania tego środka represji. Prezes Urzędu, uznając za zasadne nałożenie kary na Bank, kierował się założeniem, że sankcja ta musi spełniać zarówno funkcję represyjną, jak i prewencyjną. Nałożenie kary pieniężnej służyć będzie jako środek odstraszający Bank od stosowania niedozwolonych postanowień wzorców umów w przyszłości (prewencja indywidualna). Rozstrzygnięcie o karze ma być sygnałem dla innych profesjonalnych uczestników rynku usług finansowych, że tego typu klauzule nie mogą być stosowane - pod rygorem sankcji finansowej (prewencja ogólna). Kara pieniężna spełni również funkcję represyjną - stanowić będzie dolegliwość dla Strony niniejszego postępowania uzasadnioną stwierdzeniem naruszenia interesów konsumentów.

Należy zwrócić uwagę, że przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie określają przesłanek, od których uzależnione byłoby podjęcie decyzji o nałożeniu kary. Ustawodawca wskazał jedynie w art. 111 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów te okoliczności, które Prezes Urzędu ma obowiązek uwzględnić decydując o wymiarze kary pieniężnej. Są to w szczególności: okoliczności naruszenia przepisów ustawy, uprzednie naruszenie przepisów ustawy, a także: okres, stopień oraz skutki rynkowe naruszenia przepisów ustawy, przy czym stopień naruszenia Prezes Urzędu ocenia biorąc pod uwagę okoliczności dotyczące natury naruszenia, działalności przedsiębiorcy, która stanowiła przedmiot naruszenia (art. 111 ust. 1 pkt 1 uokik).

Stosownie do art. 111 ust. 2 uokik, ustalając wysokość kar pieniężnych, Prezes Urzędu bierze również pod uwagę okoliczności łagodzące lub obciążające, które wystąpiły w sprawie.

Okolicznościami łagodzącymi, wskazanymi w art. 111 ust. 3 pkt 2 w zw. z art. 111 ust. 3 pkt 1 lit. a-d uokik są w szczególności: dobrowolne usunięcie skutków naruszenia, zaniechanie stosowania zakazanej praktyki przed wszczęciem postępowania lub niezwłocznie po jego wszczęciu, podjęcie z własnej inicjatywy działań w celu zaprzestania naruszenia lub usunięcia jego skutków oraz współpraca z Prezesem Urzędu w toku postępowania, w szczególności przyczynienie się do szybkiego i sprawnego przeprowadzenia postępowania.

Wśród zamkniętego katalogu okoliczności obciążających art. 111 ust. 4 pkt 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wymienia: znaczny zasięg terytorialny naruszenia lub jego skutków, znaczne korzyści uzyskane przez przedsiębiorcę w związku z dokonaniem naruszeniem, dokonanie uprzednio podobnego naruszenia oraz umyślność naruszenia.

Nieumyślność naruszenia

Zgodnie z art. 106 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów kara pieniężna może być nałożona, gdy do naruszenia przepisów tej ustawy doszło choćby nieumyślnie. W świetle obowiązujących przepisów prawa, stwierdzenie nawet nieumyślnego naruszenia ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów daje zatem podstawę do nałożenia kary pieniężnej. Ocena zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego wskazuje na nieumyślne naruszenie przez Bank zakazu określonego w art. 23a uokik. W niniejszej sprawie brak jest dowodów wskazujących na to, że Bank miał lub musiał mieć świadomość niedozwolonego charakteru stosowanych postanowień umownych. Niemniej jednak podkreślenia wymaga, że na profesjonalnych uczestnikach rynku spoczywa obowiązek dochowania należytej staranności przy ocenie zgodności ich działań z obowiązującymi przepisami prawa. Bank bez wątplenia posiada zasoby finansowe, kadrowe i ekonomiczne pozwalające na konstruowanie treści wzorców umów przy uwzględnieniu szacunku do konsumentów. Przedsiębiorca ustalając treść wzorców umów wykorzystywanych w relacjach z konsumentami, powinien dokonać analizy i weryfikacji zawartych w nich postanowień pod kątem możliwości kształtowania praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający ich interesy. Z tego względu, w ocenie Prezesa Urzędu, zachowanie przedsiębiorcy było efektem niedołożenia przez niego należytej staranności, jakiej należałoby oczekiwać od profesjonalnego uczestnika obrotu gospodarczego. Fakt dokonania konsultacji z Prezesem UOKiK o niezobowiązującym charakterze, w okolicznościach, które faktycznie nie pozwalały na uwzględnienie jej wyniku, przemawia za uznaniem przeprowadzonej konsultacji za próbę uniknięcia ewentualnych zarzutów związanych z zamierzonym procesem zmiany w umowach, które mogłyby pojawić się w przyszłości.

Mając na uwadze wskazane powyżej okoliczności, Prezes Urzędu uznał, że naruszenie dokonane przez Bank, określone w pkt. I sentencji niniejszej decyzji, nie było umyślne.

Zasady kalkulacji kary

Stosownie do art. 106 ust. 3 pkt 1 uokik obrót, o którym mowa w art. 106 ust. 1 uokik, oblicza się jako sumę przychodów wykazanych w rachunku zysków i strat - w przypadku przedsiębiorcy sporządzającego taki rachunek na podstawie przepisów o rachunkowości.

Podstawę obliczenia wysokości kary w niniejszym postępowaniu stanowi potwierdzony rachunkiem zysków i strat obrót Banku osiągnięty w 2019 r., który wyniósł [***] zł (słownie: [***] złotych).

Ustalenie wysokości kary pieniężnej ma charakter wieloetapowy. Należy uwzględnić w szczególności okoliczności naruszenia przepisów ustawy, uprzednie naruszenie przepisów

ustawy, a także okres, stopień oraz skutki rynkowe naruszenia. Na tej podstawie ustalona zostaje kwota bazowa. W dalszej kolejności należy rozważyć, czy w sprawie występują okoliczności obciążające i łagodzące oraz jaki powinny mieć wpływ na wysokość kary.

Okoliczności naruszenia przepisów ustawy

Okoliczności naruszenia zostały już szczegółowo opisane w poprzedniej części niniejszej decyzji. Zakwestionowane przez Prezesa Urzędu działanie Banku polegało na stosowaniu we wzorcach umów - aneksach do umów kredytu i pożyczek hipotecznych odnoszących się do walut obcych, niedozwolonych postanowień umownych.

Uprzednie naruszenie

Należy wskazać, że zgodnie z przepisem art. 111 ust. 1 uokik, Prezes Urzędu, ustalając wysokość nakładanej kary pieniężnej, uwzględnia m.in. jakiegokolwiek uprzednie naruszenie przepisów ustawy. Dotychczas Prezes Urzędu wydał następujące prawomocne decyzje w sprawie stosowania przez Bank praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów:

Decyzja nr RKR-14/2009

Prezes UOKiK uznał za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, wskazane w art. 24 ust. 1 i art. 24 ust. 2 pkt 2 i 3 uokik, działania Banku polegające na naruszeniu obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji oraz stosowaniu nieuczciwej i wprowadzającej w błąd reklamy konta „KONTO24 PRESTIŻ” poprzez zamieszczenie w ulotce reklamowej „Warto być razem” oraz na stronie internetowej banku <http://dlaciebie.bzwbk.pl> informacji, że dla posiadaczy konta „KONTO24 PRESTIŻ” przelewy i zlecenia stałe w Internecie i oddziałach są bezpłatne, podczas gdy, w przypadku usług realizowanych przez Internet, tylko pierwszych pięć przelewów w danym miesiącu jest bezpłatnych, a w przypadku kolejnych przelewów, w celu uzyskania jednorazowego kodu pozwalającego na dokonanie przelewu, konsument winien: (-) otrzymać SMS z kodem za cenę 0,20 zł lub (-) skorzystać z możliwości generowania kodów za pośrednictwem generatora kodów jednorazowych „tokena” i uiścić za udostępnienie tego urządzenia cenę 80 zł, co wypełnia przesłanki z art. 5 ust. 1 i art. 5 ust. 3 pkt 5 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. nr 171, poz. 1206) oraz z art. 3 ust. 2 i art. 16 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2003 r., Nr 153, poz. 1503 ze zm.) i stwierdził zaniechanie ich stosowania z dniem 30 czerwca 2009 r.

Decyzja nr RBG-39/2014

Prezes UOKiK uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działanie Banku polegające na niezamieszczaniu w reklamie kredytu gotówkowego na stronie internetowej www.bzwbk.pl, która zawiera dane dotyczące kosztu tego kredytu w postaci wysokości prowizji, informacji o: - stopie oprocentowania kredytu wraz z wyodrębnieniem opłat uwzględnianych w całkowitym koszcie kredytu; - całkowitej kwocie kredytu; - rzeczywistej rocznej stopie oprocentowania, w oparciu o reprezentatywny przykład, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.), co stanowi naruszenie przepisu art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 3 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.), co w konsekwencji narusza art. 24 ust. 1 i 2 pkt 2 uokik i stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 30 czerwca 2014 r.

Decyzja nr DDK-15/2015

Prezes Urzędu uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów nieprzekazywanie konsumentom przez Bank w dniu zawarcia umowy kredytu konsumenckiego informacji o dacie zawarcia umowy, a tym samym o rozpoczęciu biegu terminu do odstąpienia od tej umowy, co narusza art. 6 ust. 1 i 3 pkt 1 w związku z art. 4 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 171, poz. 1206 ze zm.) i stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 1 lipca 2013 r.

Decyzja nr RBG-9/2018

Prezes UOKiK uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działanie Banku polegające na informowaniu konsumentów, którzy są stroną umowy o usługę płatniczą i mają dostęp do usług bankowości elektronicznej BZWBK24 w oparciu o Zasady korzystania z usług bankowości elektronicznej BZWBK24 dla ludności, o proponowanych zmianach warunków umowy o usługę płatniczą w trakcie trwania umowy wyłącznie za pomocą wiadomości elektronicznych przesyłanych w ramach konta założonego w bankowości elektronicznej BZWBK24, który nie stanowi trwałego nośnika informacji w rozumieniu art. 2 pkt 30 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2003 ze zm.), co stanowi naruszenie obowiązku o którym mowa w art. 29 ust. 1 i 3 w zw. z art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych i w konsekwencji narusza art. 24 ust. 1 i 2 uokik oraz stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 31 maja 2016 r.

Treść powyższych decyzji dostępna jest na stronie internetowej UOKiK pod adresem: www.uokik.gov.pl.

Okres stosowania

Mimo, że początek okresu stosowania zakwestionowanych postanowień wzorców umów datowany jest zgodnie z ustaleniami stanu faktycznego sprawy na wcześniejszy niż dzień wejścia w życie nowelizacji ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (tj. 17 kwietnia 2016 r.) przyznającej Prezesowi Urzędu uprawnienie w zakresie rozstrzygania o niedozwolonym charakterze postanowienia wzorca umowy i zakazie jego dalszego wykorzystywania, dla potrzeb ustalenia wysokości kary pieniężnej, Prezes Urzędu przyjmuje, że początkiem okresu stosowania niedozwolonych postanowień wzorców umów, o których mowa w niniejszej decyzji jest data 17 kwietnia 2016 r. Z uwagi na brak podjęcia przez Bank działań zmierzających do zaniechania stosowania niedozwolonych postanowień wzorców umów od tak określonego momentu, okres ich stosowania należy uznać za długotrwały.

Stopień i skutki naruszenia (z uwzględnieniem okoliczności dotyczących natury naruszenia oraz działalności przedsiębiorcy, która stanowiła przedmiot naruszenia)

W ocenie Prezesa Urzędu, stopień naruszenia przez Bank przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów jest znaczny. Istotą zachowania Banku jest bowiem działanie polegające na wykorzystaniu silniejszej pozycji poprzez stosowanie we wzorcach umów niedozwolonych postanowień umownych oraz w konsekwencji wprowadzenie daleko idącej dysproporcji praw i obowiązków na niekorzyść konsumentów. Należy jednocześnie mieć na uwadze, że kwestionowane postanowienia umowne dotyczą umów kredytów i pożyczek hipotecznych odnoszących się do walut obcych. Prezes Urzędu wziął pod uwagę, że nabycie omawianych produktów pociąga za sobą istotne i długotrwałe zobowiązania finansowe po

stronie konsumentów. W ocenie Prezesa Urzędu, w niniejszym przypadku na konsumentów, poza ryzykiem kursowym, mogło zostać przerzucone ryzyko dowolnego kształtowania przez Bank kursów wymiany walut obcych. W przypadku umów kredytów i pożyczek hipotecznych jest to o tyle istotne, że kredytobiorcy są narażeni na to ryzyko przez wiele lat trwania umowy. Nie może ulegać wątpliwości, że opisane zakłócenie równowagi stron umowy może w sposób rażąco naruszać ekonomiczny interes konsumentów. Należy również mieć na uwadze, że Bank - jako profesjonalista i instytucja zaufania publicznego - w stosunkach z konsumentami powinien działać w sposób niewykorzystujący swojej silniejszej pozycji oraz dbać o równomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków stosunku umownego.

Dokonując oceny wagi naruszenia, Prezes Urzędu uwzględnił okoliczność, że postanowienia umowne stosowane przez Bank mogą godzić przede wszystkim w interesy ekonomiczne konsumentów. Jak już zostało wskazane, omawiane klauzule określają zasady ustalania kursów walut obcych, w oparciu o które wyliczana jest wysokość rat kapitałowo-odsetkowych wymaganych od konsumentów.

Przy ustalaniu wymiaru kary Prezes Urzędu wziął po uwagę fakt, że w okresie od 17 kwietnia 2016 r. do dnia 4 marca 2020 r. zawartych zostało [***] aneksów do umów kredytów hipotecznych indeksowanych do walut obcych na podstawie wzorców umów, które zawierają postanowienia A i B (w tym [***] aneksy do umów, których oryginalną walutą indeksacji jest [***]).

Wyliczenie kwoty bazowej kary

Mając na względzie przedstawione powyżej okoliczności, Prezes Urzędu ustalił kwotę bazową kary na [***] % obrotu osiągniętego przez Bank w 2019 r.

Spółka osiągnęła w 2019 r. obrót w wysokości [***] zł, a zatem kwota bazowa kary wynosi [***] zł.

Okoliczność łagodząca

Współpraca z Prezesem UOKiK

Za okoliczność łagodzącą Prezes Urzędu uznał to, że Bank współpracował z Prezesem Urzędu w toku postępowania w sposób ponadstandardowy. Proponował spotkania w celu wypracowania brzmienia postanowień, tak aby nie budziły one wątpliwości Prezesa Urzędu, przedstawiał propozycje zobowiązania, które wykraczały poza samą zmianę wzorców umów i zmierzały także do usunięcia bezpośrednich skutków naruszenia. Bank ściśle współdziałał z Prezesem UOKiK i prezentował kolejne koncepcje zobowiązania podczas spotkań, modyfikując je z uwzględnieniem wskazówek UOKiK. Prezes UOKiK wziął pod uwagę także fakt, że Bank przedstawił UOKiK treść ocenianej w ramach postępowania klauzuli bezpośrednio przed jej wprowadzeniem do obrotu. Dlatego Prezes Urzędu obniżył kwotę bazową kary o [***] %.

Prezes Urzędu nie zidentyfikował innych okoliczności łagodzących, ani okoliczności obciążających.

Obliczenie kary

W związku z tym, nałożona na Bank kara wynosi 23 634 055 zł (słownie: dwadzieścia trzy miliony sześćset trzydzieści cztery tysiące pięćdziesiąt pięć złotych), co stanowi [***] % obrotu osiągniętego przez Bank w 2019 r. i [***] % maksymalnej kary, która mogłaby zostać nałożona na Spółkę na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 3a uokik.

Podsumowanie

Nakładając niniejszą decyzją karę pieniężną za naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu kierował się przestankami wskazanymi w art. 106 oraz art. 111 uokik. Kara w powyższej wysokości jest w ocenie Prezesa Urzędu adekwatna do okresu, stopnia oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Prezes Urzędu wziął pod uwagę, że kara ta spełni funkcję prewencyjną (zarówno w ujęciu ogólnym, jak i indywidualnym) oraz funkcję represyjną.

Wobec powyższego, Prezes UOKiK orzekł jak w pkt. III niniejszej decyzji.

Zgodnie z art. 112 ust. 2 i 3 uokik, karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na rzecz Funduszu Edukacji Finansowej na rachunek Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w NBP o/o Warszawa Nr 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000.

Ad IV. Koszty postępowania

Zgodnie z art. 80 uokik, Prezes Urzędu rozstrzyga o kosztach w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie. Jednocześnie zgodnie z art. 77 ust. 1 uokik, jeżeli w wyniku postępowania Prezes Urzędu stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, jest obowiązany ponieść koszty postępowania. Zgodnie z art. 263 § 1 kpa, do kosztów postępowania zalicza się koszty podróży i inne należności świadków i biegłych oraz stron w przypadkach przewidzianych w art. 56 kpa, a także koszty spowodowane oględzinami na miejscu, jak również koszty doręczania stronom pism urzędowych. Zgodnie z art. 264 § 1 kpa, jednocześnie z wydaniem decyzji organ administracji publicznej ustali w drodze postanowienia wysokość kosztów postępowania, osoby zobowiązane do ich poniesienia oraz termin i sposób ich uiszczenia. W wyniku przeprowadzonego postępowania, Prezes Urzędu w pkt. I rozstrzygnięcia niniejszej decyzji stwierdził naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Kosztami niniejszego postępowania są wydatki związane z korespondencją prowadzoną w toku postępowania. W związku z powyższym, postanowiono obciążyć Stronę postępowania kosztami postępowania w wysokości 183 zł 60 gr (słownie: sto osiemdziesiąt trzy złote sześćdziesiąt groszy). Koszty niniejszego postępowania określone w pkt. V rozstrzygnięcia niniejszej decyzji Bank obowiązany jest wpłacić w terminie 14 dni od uprawomocnienia się niniejszej decyzji, na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów NBP o/o Warszawa nr 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000.

Wobec powyższego, Prezes Urzędu orzekł jak w pkt. IV sentencji niniejszej decyzji.

Pouczenie

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 uokik w związku z art. 479²⁸ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. 2020 poz. 1575) od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie miesiąca od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

W przypadku jednak kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w punkcie IV niniejszej decyzji, stosownie do art. 81 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie tygodniowym od dnia doręczenia niniejszej decyzji, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 9 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 755 ze zm.), odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów podlega opłacie stałej w kwocie 1000 zł. Z kolei, zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 9 w związku z art. 32 ust. 2 tej ustawy, zażalenie na postanowienie Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów podlega opłacie w kwocie 500 zł.

Zgodnie z art. 103 ust. 1 i ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, jeżeli wykazała, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie. Spółka handlowa powinna wykazać także, że jej wspólnicy albo akcjonariusze nie mają dostatecznych środków na zwiększenie majątku spółki lub udzielenie spółce pożyczki.

Zgodnie z art. 105 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych należy zgłosić na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy.

Stosownie do treści art. 117 § 1, § 3 i § 4 kodeksu postępowania cywilnego, strona zwolniona przez sąd od kosztów sądowych w całości lub części, może domagać się ustanowienia adwokata lub radcy prawnego. Osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna, której ustawa przyznaje zdolność sądową, niezwolniona przez sąd od kosztów sądowych, może się domagać ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, jeżeli wykaze, że nie ma dostatecznych środków na poniesienie kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego. Wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego strona zgłasza wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych lub osobno, na piśmie lub ustnie do protokołu, w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy.

z up. PREZESA
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
ZASTĘPCA DYREKTORA
Departamentu Ochrony Zbiorowych Interesów
Konsumentów
Artur Zwaliński

Otrzymuje:

1. [***]
pełnomocnik
Santander Bank Polska Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie
[***]
2. [***]
Prokurator Prokuratury Okręgowej w Warszawie (*wersja jawna*)
Wydział VI Sądowy
ul. Chocimska 28
00-791 Warszawa
3. a/a